

Univerzita Karlova
Právnická fakulta
Katedra obchodního práva

Téma diplomové práce:

Orgány družstva

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jaroslav Oehm

Štěpán Tyl
Heřmanova 3
Praha 7
170 00

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze, dne 10.4.2006

Štěpán Tyl

OBSAH:

<i>I. STRUČNÝ VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY ORGÁNŮ DRUŽSTVA V ČESKÝCH ZEMÍCH.....</i>	<i>6</i>
I.1. Úprava v zákonu č. 70 / 1873 ř.z.....	6
I.2. Úprava v zákonu č.53 / 1954 Sb.....	7
I.3. Úprava v zákonu č.109 / 1964 Sb.(hospodářský zákoník).....	8
<i>II. SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA ORGÁNŮ DRUŽSTVA.....</i>	<i>9</i>
II.1. Obecně o orgánech družstva.....	9
II.1.1. Druhy orgánů družstva.....	9
II.1.2. Členství v orgánech družstva.....	10
II.1.3. Funkční období členů volených orgánů družstva.....	13
II.1.4. Zánik členství ve voleném orgánu družstva.....	14
II.1.5. Neslučitelnost funkcí a zákaz konkurence.....	15
II.2. Členská schůze.....	16
II.2.1. Členská schůze obecně, působnost členské schůze.....	16
II.2.2. Svolávání členské schůze, řádná a mimořádná členská schůze.....	19
II.2.3. Usnášeníschopnost členské schůze a náhradní schůze, její rozhodování a zápis.....	21
II.2.4. Dílčí schůze, shromáždění delegátů.....	23
II.2.5. Usnesení členské schůze a jeho neplatnost.....	25
II.2.5.1. Povaha usnesení členské schůze.....	25
II.2.5.2. Podmínky pro podání návrhu na určení neplatnosti usnesení členské schůze.....	26
II.2.5.3. Aktivní a pasivní legitimize.....	28
II.2.5.4. Soudní řízení o návrhu na určení neplatnosti usnesení čl.schůze.....	28
II.2.5.5. Prohlášení usnesení o vyloučení člena z družstva za neplatné.....	31
II.3. Představenstvo.....	32
II.3.1. Působnost představenstva.....	32
II.3.2. Složení představenstva.....	33
II.3.3. Způsobilost být členem představenstva.....	34
II.3.4. Ředitel družstva.....	35
II.3.5. Zasedání představenstva, hlasování a zápis ze schůze představenstva.....	35
II.3.6. Odpovědnost členů představenstva.....	36

II.4. Kontrolní komise.....	38
II.4.1. Kontrolní komise obecně.....	38
II.4.2. Působnost kontrolní komise.....	38
<i>III. ORGÁNY TZV. MALÉHO DRUŽSTVA.....</i>	<i>40</i>
III.1. Malé družstvo.....	40
III.1.2. Družstvo, které má méně než 50 členů.....	40
III.1.3. Družstva s členstvím právnických osob, která mají méně než 5 členů.....	42
<i>IV. ÚPRAVA ORGÁNŮ SPOŘITELNÍHO A ÚVĚRNÍHO DRUŽSTVA.....</i>	<i>42</i>
IV.1. Pojem družstevní záložny.....	42
IV.2. Orgány družstevní záložny.....	43
IV.2.1. Členství ve volených orgánech družstevní záložny.....	43
IV.2.2. Úvěrová komise.....	44
IV.2.3. Ostatní orgány družstevní záložny.....	45
<i>V. ZÁKON O EVROPSKÉ DRUŽSTEVNÍ SPOLEČNOSTI.....</i>	<i>46</i>
V.1. Evropská družstevní společnost (evropské družstvo).....	46
V.2. Struktura evropského družstva.....	47
V.2.1. Dualistický systém.....	47
V.2.2. Monistický systém.....	48
V.2.2.1. Správní rada.....	48
V.2.2.2. Generální ředitel, pověřený ředitel.....	49
V.2.2.3. Členství ve správní radě, způsobilost být generálním či pověřeným ředitelem.....	50
V.2.2.4. Subsidiarita obchodního zákoníku.....	50
<i>VI. NÁVRHY K ORGÁNŮM DRUŽSTVA V NOVÉM OBCHODNÍM ZÁKONÍKU.....</i>	<i>51</i>
VI.1. Přípravovaná nová úprava obchodního práva v České republice.....	51
VI.2. Úprava orgánů družstev v novém obchodním zákonu.....	52
VI.2.1. Fakultativní orgány družstva.....	52
VI.2.2. Členská schůze.....	52
VI.2.3. Představenstvo a kontrolní komise.....	55

ÚVOD

Tématem této diplomové práce jsou orgány družstva. Toto téma jsem si vybral proto, že se v dnešní době, zejména v souvislosti s bytovým družstevnictvím, dotýká široké vrstvy obyvatel.

Práce zpočátku stručně nastiňuje, jak se v průběhu času měnila legislativa k této problematice. Poté se zabývá orgány družstva, tak jak jsou upraveny v dnešním obchodním zákoníku.

Ve zvláštních kapitolách je pojednáno o orgánech tzv. malých družstev a spořitelních a úvěrních družstev, pro které platí určité odlišnosti od obecné úpravy.

V samostatné kapitole se práce zabývá evropskou družstevní společností, která by měla „vstoupit do života“ v létě 2006.

Na závěr práce jsem umístil návrhy na úpravu orgánů družstev v připravovaném novém obchodním zákoníku, tak jak jsou obsaženy ve věcném záměru a jeho důvodové zprávě.

Cílem diplomové práce je zejména podat komplexnější pohled na soustavu orgánů družstva, s důrazem na současnou úpravu a její případné nedostatky. V některých ohledech se práce podrobněji zabývá danou problematikou ve vztahu k družstvům bytovým.

I. STRUČNÝ VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY ORGÁNŮ DRUŽSTVA V ČESKÝCH ZEMÍCH

I.1. Úprava v zákonu č. 70 / 1873 ř.z.

První „skutečnou“ právní úpravu družstev přinesl zákon č. 70 / 1873 ř.z., o společenstvech pro napomáhání živnostem a hospodářství, podepsaný Františkem Josefem I. Tento zákon platil až do roku 1954, tedy neuvěřitelných 81 let. Družstva u nás ovšem vznikala již dříve. Jak uvádí F.Helešic, bývalé Československo dokonce drží prvenství v založení družstva v kontinentální Evropě. Již necelý rok po založení prvního družstva – družstva rochedalských průkopníků v Anglii – vznikl 9.února 1845 v Sobotišti (území dnešního Slovenska) „Gazdovský spolok“, který byl zemědělským úvěrním družstvem. Na území České republiky vznikl v roce 1847 „Prager Viktualen-und Spaarverein“. Rozvoj družstevnictví nastává v poslední čtvrtině 19.století. Vznikají družstva hlavně spořitelní a úvěrní, ale i spotřební, nákupní a prodejní, výrobní, lesní atd. Ideu družstevnictví vyjádřil jeden z jeho průkopníků u nás, F.Kampelík, takto : „co jednomu nemožno, všem dohromady snadno“.¹

Zákon č.70 / 1873 ř.z. upravoval orgány společenstva (družstva) v částce druhé, nazvané „o představenstvu, o radě dohlédací a o valném shromáždění“. Označení orgánů bylo tedy téměř shodné s dnešním označením orgánů akciové společnosti.

Představenstvo bylo voleno ze členů společenstva. Minimální počet členů představenstva nebyl stanoven. Členové se zapisovali do společenského rejstříku u obchodního soudu, tomu se také musely oznámit všechny podstatné změny. Pokud společenská smlouva nestanovila jinak, podepisovali se všichni členové společně. Případná omezení jejich oprávnění jednat jménem společenstva neměla vůči třetím osobám účinku. Členové odpovídali za škodu způsobenou porušením právních předpisů či společenské smlouvy „rukou společnou“.

Společenská smlouva mohla vedle představenstva zřídit i tzv. dohlédací radu. Ta kontrolovala činnost společenstva, jeho účetnictví, mohla kdykoli nahlížet do všech

---

¹ Helešic, F. Příručka pro družstevníky. Vydání první. Praha : Sdružení bytových družstev a společenství vlastníků, 2003, s.9 až 12

dokumentů. Bylo-li toho potřeba, mohla dokonce dočasně zbavit jejich práv některé členy představenstva. Musela pak svolat valné shromáždění, které o funkcích takových členů představenstva rozhodlo definitivně, a do té doby mohla činit nezbytná opatření k zajištění chodu společenstva.

Valné shromáždění zákon nijak podrobněji neupravoval. Stojí za to zmínit, že pokud společenstvo vyvíjelo jinou činnost než v § 1 cit.zák., dopouštěli se tím zúčastnění členové nejméně přečinu (pokud trestní zákon nepostihoval jednání přísněji) a hrozila jim pokuta až do výše 300 zlatých.

1.2. Úprava v zákonu č.53 / 1954 Sb.

Rakousko-Uherský zákon o společenstvech byl zrušen až zákonem Národního shromáždění č.53 / 1954 Sb., o lidových družstvech a družstevních organizacích, tedy po dlouhých 81 letech. Lidová družstva se staly „socialistickými právníckými osobami“. Ke vzniku družstva bylo napříště zapotřebí souhlasu příslušného ústředního svazu družstev, popř.nebyl-li vytvořen, Ústřední rady družstev.

Úprava zemědělského družstevnictví byla svěřena zvláštnímu zákonu.

Zákon podrobněji upravil náležitosti stanov družstev, které schvalovala valná hromada družstva.

Nejvyšším orgánem družstva byla valná hromada členů. Konala se nejméně jednou za rok a svolávalo ji představenstvo způsobem určeným ve stanovách. Zákon demonstrativně uvedl co patří do její působnosti s tím, že stanovy mohou působnost určit odlišně. K usnášeníschopnosti bylo zapotřebí přítomnosti nejméně poloviny členů a k přijetí usnesení souhlasu nadpoloviční většiny přítomných. U usnesení o sloučení či zrušení družstva zákon vyžadoval kvalifikovanou většinu dvou třetin. Náhradní schůze se mohla konat jen pokud tak určily stanovy. Každý člen měl bez výjimky jeden hlas.

Zákon již připouštěl, aby v odůvodněných případech valnou hromadu nahradilo shromáždění delegátů.

V období mezi valnými hromadami se konaly členské schůze, které ovšem nemohly rozhodovat o důležitých otázkách. Jejich působnost a další podrobnosti měly upravit stanovy.

Představenstvo řídilo družstvo a bylo voleno valnou hromadou. Rozhodovalo o všech záležitostech, které nebyly vyhrazeny jinému orgánu. Počet členů nebyl stanoven, ale zákon hovořil o tom, že si ze svých členů zvolí předsedu a jeho zástupce.

Zákon stanovil, že v každém družstvu musí být zřízena nejméně tříčlenná revizní komise. Ta měla vymezenou působnost jako v dnešní úpravě, tedy kontrolovat činnost družstva, upozorňovat představenstvo na zjištěné nedostatky a požadovat nápravu. Pokud nebyla náprava provedena, požádala představenstvo o svolání valného hromady a informovala o tom nadřízenou družstevní organizaci.

Členové představenstva a revizní komise společně a nerozdílně odpovídali družstvu za škodu vzniklou porušením právních povinností.

Bylo připuštěno, aby si družstvo stanovami zřídilo i jiné orgány a určilo jejich působnost a způsob zřízení. Tyto orgány si mohlo zřizovat k „plnění dílčích úkolů“.

1.3. Úprava v zákonu č.109 / 1964 Sb. (hospodářský zákoník)

Zákon č.53 / 1954 Sb. byl zrušen hospodářským zákoníkem - zákonem č.109 / 1964 Sb. Hospodářský zákoník družstevní organizace upravoval v části třetí. Družstevními organizacemi byla zejména lidová družstva, jejich vyšší organizace (svazy družstev, Ústřední rada družstev) a družstevní podniky. Z lidových družstev ² úprava v hospodářském zákoníku neplatila pro jednotná zemědělská družstva a jiné zemědělské družstevní organizace, které upravoval zvláštní zákon. ³ Od roku 1988 zvláštní úprava také platila pro bytová, spotřební a výrobní družstva.

Nejvyšším orgánem družstva byla členská schůze. Pokud nebylo pro rozsah družstva možné schůzi svolat, stanovy družstva mohly určit, že ji nahrazuje shromáždění delegátů volených členy družstva.

Výkonným orgánem bylo představenstvo, které bylo oprávněno jednat jménem družstva ve všech věcech. Způsob jednání a jeho působnost upravovaly stanovy. Pokud však byla pro právní úkon předepsána písemná forma, museli ho podepsat nejméně dva členové

² Lidová družstva byla zejména jednotná zemědělská družstva (JZD), výrobní a spotřební družstva a stavební bytová družstva

³ Zák.č. 49 / 1959 Sb., který byl později nahrazen zák.č. 122 / 75 Sb. o zemědělském družstevnictví

představenstva. Činnost představenstva organizoval a řídil jeho předseda, volený podle stanov.

Kontrolní komise kontrolovaly veškerou činnost družstva, zejména představenstva. K lepšímu plnění úkolů mohly družstva zřizovat i jiné orgány.

Lidová družstva se mohla sdružovat do vyšších organizací, tzv. družstevních svazů. Družstevní svazy kontrolovaly a řídily činnost družstev ve svém oboru na základě svých stanov. Nejvyšším orgánem československého družstevnictví byla Ústřední rada družstev.

Družstevní svazy a Ústřední rada družstev byly oprávněny vydávat pro družstva závazné směrnice, zejména v oblasti organizace, hospodaření s majetkem a financování. Pokud to vyžadoval „důležitý společenský zájem“, tyto orgány dále mohly :

- a) pozastavit výkon usnesení orgánu družstva,
- b) zrušit takové usnesení, pokud odporovalo právním předpisům, stanovám nebo závazným směrnici vyšších družstevních organizací a družstvo samo nezřídilo nápravu
- c) odvolat funkcionáře družstva
- d) odvolat orgán družstva a do doby zvolení nového jmenovat orgán náhradní

Úprava družstev v hospodářském zákoníku i ve zvláštních zákonech byla nahrazena jednotnou úpravou v novém obchodním zákoníku.

II. SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA ORGÁNŮ DRUŽSTVA

II.1. Obecně o orgánech družstva

II.1.1. Druhy orgánů družstva

Současná právní úprava orgánů družstva je obsažena v zákoně č.513 / 1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obch.zák.“), a to v § 237 až § 251.

Obchodní zákoník v § 237 dělí tyto orgány na obligatorní a fakultativní. Obligatorními orgány, které družstvo zřizuje, jsou členská schůze, představenstvo a kontrolní komise. Struktura je tedy podobná jako u orgánů obchodních společností. Komentář k § 237 v systému ASPI nachází u orgánů družstva přílehlavou analogii k rozdělení základních mocí

ve státě – moci zákonodárné u členské schůze, moci výkonné u představenstva a moci soudní u kontrolní komise.⁴

Zákon nicméně umožňuje určité odchylky, například u družstev s velkým počtem členů nebo naopak u tzv. „malých družstev“ s méně než padesáti členy (k tomu viz dále kapitola III.). Zvláštní úprava platí také pro družstevní záložny – tedy spořitelní a úvěrová družstva (viz kapitola IV.).⁵

Obchodní zákoník dále připouští, aby si družstvo vytvořilo i jiné orgány svými stanovami. Vzhledem k různorodosti družstev to mohou být nejrůznější komise či poradní orgány, apod.⁶ Podmínkou je, že družstvo ve stanovách upraví počet členů orgánu, délku jejich funkčního období, způsob ustavování, působnost a způsob jejich svolávání a jednání. Tyto orgány musí být vytvořeny výlučně stanovami, nelze je vytvářet usnesením členské schůze nebo jiného orgánu. Pokud fakultativní orgán nebyl zřízen při vzniku družstva, bude nutné stanovy změnit.

Pokud jde o působnost těchto fakultativních orgánů, platí, že družstvo musí dodržet kogentní ustanovení obchodního zákoníku. Není tedy možné, aby fakultativní orgán vykonával působnost obligatorního orgánu. V zásadě lze říci, že by se působnost orgánů obligatorních a orgánů fakultativních neměla překrývat – orgány zřizované dobrovolně družstvem by měly orgány zřizované povinně pouze doplňovat, ne nahrazovat. Možná je jen výjimka opačným směrem, členská schůze si může vyhradit k rozhodování otázku, která náleží do působnosti jiného orgánu družstva.

II.1.2. Členství v orgánech družstva

Otázku členství v orgánech družstva řeší obchodní zákoník v § 238, který stanoví základní podmínky členství, a v § 246 an., které dále upravují délku funkčního období, neslučitelnost funkcí, odstoupení člena orgánu apod.

Obchodní zákoník tedy v § 238 odst. 1 uvádí, že do orgánů družstva mohou být voleni pouze členové družstva starší 18 let a zástupci právnických osob, které jsou členy družstva. Kromě zletilosti stanoví zákon požadavek, aby měl člen orgánu plnou způsobilost k právním úkonům. Dále zákon požaduje, aby členové představenstva a kontrolní komise byli osobami

⁴ ASPI, komentář k § 237 zák.č. 513 / 1991 Sb. Autor Pelikánová, I.

⁵ zákon č. 87 / 1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů

⁶ Fakultativním orgánem je i tzv.shromáždění delegátů, k němu blíže viz kap. II.2.4.

bezúhonnými ve smyslu živnostenského zákona a nesmí u nich nastat skutečnost, která je překážkou provozování živnosti. To vyplývá z § 243 odst.8 ve spojení s § 194 odst.7 obch.zák. Právní úprava členství v orgánech družstva však není zcela dokonalá a jednoznačná.

Zaprvé, obchodní zákoník označuje v § 237 členskou schůzi za orgán družstva. Členská schůze ovšem není z povahy věci volena, a tedy se na ní § 238 odst.1 nemůže vztahovat. Navíc by v takovém případě šlo o věkové omezení pro členství v družstvu. Věkové omezení pro členství v družstvu je ale možné jen v případě, že je členství vázáno na pracovní poměr k družstvu. Pak se může stát jeho členem jen osoba, která ukončila povinnou školní docházku a dosáhla věku 15 let.

Zadruhé, ze zákona nevyplývá, zda mohou být členy volených orgánů i právnické osoby či nikoli. Zákon totiž v § 238 odst.2 říká, že „je-li členem družstva právnická osoba, je povinna zmocnit fyzickou osobu jednat za ni v orgánu družstva.“ V teorii na členství právnických osob v orgánech družstva (tedy volených orgánech) existují protichůdné názory.

Autor publikace Družstevní právo T. Dvořák vyvozuje, že členem orgánu může být pouze fyzická osoba – zástupce právnické osoby. Svůj názor podepírá tím, že v opačném případě by bylo ustanovení v rozporu s principem důvěry ve stav zápisu v obchodním rejstříku. Pokud by byla členem orgánu právnická osoba, do obchodního rejstříku by se zapisovala jen ona, ne její pověřený zástupce. Třetí osoby se pak ocitly ve značně nejistém postavení – neměly by jak zjistit, kdo je pověřeným zástupcem a zda má zástupce platnou plnou moc.⁷ Uvádí také, že ke shodnému názoru dospěl za první republiky i Nejvyšší soud, který judikoval, že za členy představenstev družstev lze volit pouze fyzické osoby.⁸

Naopak I.Pelikánová má za to, že ustanovení § 238 odst. 1 a 2 jsou vzájemně rozporná a nelze jednoznačně říci, zda je členem voleného orgánu sama právnická osoba, nebo jí určený zástupce. Dodává, že ve statutu evropského družstva je účast právnických osob ve volených orgánech výslovně připuštěna.⁹

Tento interpretační problém řeší chystaná novela obchodního zákoníku, která byla vypracována v souvislosti se zákonem o evropské družstevní společnosti. Mění ustanovení § 238 odst.1 a 2 obch.zák.

⁷ Dvořák, T. Družstevní právo, 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s. 100

⁸ Civ.rozh. Vážný 75 (z r.1919)

⁹ ASPI, komentář k § 238 zák.č. 513 / 1991 Sb. Autor Pelikánová, I.

§ 238 odstavec 1 a 2 budou s účinností od 18.8.2006 ¹⁰znít :

"(1) Orgánem družstva nebo jeho členem může být jen člen družstva; ustanovení zvláštních právních předpisů o volbě členů kontrolní komise zaměstnanci tím nejsou dotčena. Volba učiněná v rozporu s tím je neplatná.

(2) Je-li členem voleného orgánu družstva právnická osoba, vykonává práva a povinnosti spojená s jejím členstvím v orgánu družstva fyzická osoba, která je k tomu zmocněna; plná moc musí mít písemnou formu. Zmocněnec musí splňovat stejné podmínky, jako kdyby byl členem voleného orgánu družstva osobně, kromě členství v družstvu, a nesmí udělit další plnou moc za tímto účelem třetí osobě."

Z důvodové zprávy ¹¹ cituji, proč k zamýšlené změně dochází :

„Navrhovaná změna je vyvolána závažnými interpretačními potížemi cit. ustanovení, když dikce zákona je natolik nejasná, že je věcí prakticky volné úvahy, zda je členem orgánu družstva právnická osoba osobně nebo zda je členem její zástupce; z toho plynou zásadní nejasnosti i v otázkách vzájemných práv a povinností. V tomto směru silně kolísá i praxe rejstříkových soudů.

Tento stav není možno dále přehlížet, když čl. 46 odst. 1 nařízení ¹² stanoví, že pokud národní právní předpisy připouští členství právnických osob v orgánu SCE, dopadá tato úprava i na SCE a stanoví i další podrobnosti, které jsou však ve svých důsledcích rozporné s českou právní úpravou. Nelze proto tolerovat stav, kdy by docházelo k zásadním logickým rozporům mezi nařízením a subsidiárně aplikovatelnou národní úpravou, které by byly výkladově, pokud vůbec, tak jen velmi obtížně řešitelné, což by zásadním způsobem ohrožovalo dobrou víru třetích osob a jejich právní jistotu, která je imanentním znakem právního státu.“

Zástupce právnické osoby za ní také jedná i v nevoleném orgánu – členské schůzi. Zástupci bude zřejmě muset být udělena speciální plná moc, samotná skutečnost, že je osoba statutárním orgánem (nebo jeho členem) právnické osoby nepostačuje, protože zákon stanoví povinnost zvláštního zmocnění. ¹³ Pokud toto zmocnění zanikne, zanikne zároveň i členství v orgánu družstva.

¹⁰ Od 18.8.2006 bude účinný zákon o evropské družstevní společnosti

¹¹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o evropské družstevní společnosti, www.psp.cz

¹² Nařízení Rady č. 1435 / 2003 o evropské družstevní společnosti (SCE – Societas Cooperativa Europaea)

¹³ Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.100

Podle § 246 odst. 4 obch.zák. zástupce, který je členem orgánu družstva, má stejnou odpovědnost, jako by byl členem tohoto orgánu osobně. Za jejich závazky z této odpovědnosti ručí právnická osoba, která je zmocnila.

II.1.3. Funkční období členů volených orgánů družstva

Funkční období členů bude pravidelně upraveno stanovami. Zákon pouze stanoví, že nesmí přesáhnout pět let. Členové prvních orgánů po založení družstva mohou být voleni nejvýše na dobu tří let.

Otázkou je, jak postupovat v případě, že stanovy funkční období vůbec neupraví. Dle mého názoru by pak funkční období bylo 5 let, resp. 3 roky v případě založení družstva. Tak totiž v § 194 odst.1 postupuje obchodní zákoník v případě, že stanovy neupraví funkční období členů představenstva akciové společnosti. Obchodní zákoník sice v § 243 odst.8, kde vypočítává ustanovení, která se použijí obdobně, tento první odstavec neuvádí, nicméně jiná možnost než tato analogie nepřichází v úvahu – s ohledem na zákonem stanovenou maximální délku funkčního období nelze presumovat funkční období na dobu neurčitou. To by bylo ostatně i v rozporu s podstatou družstva samotného.

Stanovy tedy mohou stanovit období kratší, i když například jednoleté či dvouleté funkční období se může jevit jako příliš krátké. Není vyloučeno, aby stanovy upravily např. i postupnou obměnu orgánů. Zákon také v dispozitivním ustanovení § 246 odst. 3 uvádí, že členové mohou být voleni opětovně, neurčují-li stanovy jinak. Možné jistě bude stanovit i počet maximálních zvolení apod.

Uplynutím funkčního období člena voleného orgánu družstva však ještě nezanikají práva a povinnosti vyplývající z jeho funkce. Pro členy představenstva a kontrolní komise obchodní zákoník stanoví, že se na ně obdobně vztahuje § 194 odst. 2 obch.zák., upravující funkční období členů představenstva akciové společnosti. Člen představenstva nebo kontrolní komise tedy vykonává dále svou funkci i po skončení funkčního období, a to do doby, než je za něj zvolen nový člen, nejpozději však jeho funkce končí uplynutím 3 měsíců od skončení jeho funkčního období.

Není tedy možné, aby člen s poukázáním na skončení svého funkčního období přestal funkci ihned vykonávat. Takové jednání mohlo družstvo snadno poškodit. Člen by pak byl povinen družstvu škodu nahradit.

S ohledem na uvedené bude praktické, aby družstvo, resp. představenstvo zajistilo včas volbu nových členů.

II.1.4. Zánik členství ve voleném orgánu družstva

K zániku členství ve voleném orgánu družstva může dojít několika způsoby. Nejčastěji členství zanikne v důsledku uplynutí funkčního období (viz předchozí kapitola II.1.3).

Dalším způsobem, jak může členství zaniknout, je odvolání člena orgánem, který ho zvolil. U členů představenstev a kontrolních komisí to je vždy členská schůze, u jiných volených orgánů to může být i jiný orgán, nejčastěji půjde o představenstvo. Pokud jde o důvody odvolání, obchodní zákoník ani demonstrativně žádné neuvádí. Pravděpodobně půjde o případy, kdy člen orgánu zanedbává své povinnosti vyplývající z funkce, např. se opakovaně bez omluvy nedostavuje na schůze orgánu, jeho práce vykazuje závažné nedostatky apod.

Člen orgánu může samozřejmě také ze své funkce odstoupit, rezignovat na funkci. Odstoupení upravuje obchodní zákoník v § 248. Podle tohoto ustanovení je odstoupující člen povinen odstoupení oznámit orgánu, jehož je členem. Funkce končí dnem, kdy odstoupení projednal orgán určený stanovami. Otázkou je, co zákon rozumí pod pojmem „projednání“¹⁴. Tento orgán je povinen odstoupení projednat na svém nejbližším zasedání, nejdéle do tří měsíců ode dne, kdy se o odstoupení dozvěděl. Pokud není do této doby odstoupení projednáno, obchodní zákoník stanoví fikci projednání. Neurčují-li stanovy jinak, odstoupení projedná orgán, který člena zvolil. Forma pro odstoupení stanovena zákonem není, ale mohla by být upravena stanovami družstva. V praxi jistě dochází k odstoupením, jejichž forma je ústní i k těm, která mají formu písemnou. Písemnou formu lze jistě doporučit z hlediska právní jistoty všech zúčastněných stran.

V případech, kdy dojde ke skončení členství ve voleném orgánu družstva během funkčního období zákon připouští, aby si družstvo zvolilo náhradníka či náhradníky. Podmínkou je úprava takového postupu ve stanovách družstva. Náhradník nastupuje na místo bývalého člena dnem, kdy zanikla funkce předchozího člena.

---

¹⁴ Pravděpodobně půjde o pouhé vzetí odstoupení na vědomí

Pokud náhradník není zvolen, může orgán povolat zastupujícího člena. Jde o tzv. kooptaci, u které zákon nepožaduje, aby byla upravena ve stanovách. Kooptace je tedy možná ve všech případech. Zastupující člen má práva a povinnosti řádného člena. Svou funkci vykonává do doby, než se řádně zvolí nový člen.

Obchodní zákoník v § 248 odst.4 stanoví, že ustanovení upravující náhradnictví a kooptaci se užijí i v případě, kdy členství zanikne smrtí.

V průběhu funkčního období může také dojít k situaci, kdy člen přestane splňovat zákonné podmínky pro výkon funkce. Podmínky pro členství ve voleném orgánu družstva stanoví § 238 odst.1 obch. zák. Musí jít o osobu starší 18 let, člena družstva, s plnou způsobilostí k právním úkonům, členové představenstva a kontrolní komise musí být navíc osobami bezúhonnými ve smyslu živnostenského zákona a nesmí jim podle tohoto zákona vzniknout překážka provozování živnosti. Obchodní zákoník sice na takové případy výslovně nepamatuje, ale lze dovodit, že funkce ex lege zanikne dnem, kdy člen přestane splňovat zákonné podmínky pro výkon funkce.¹⁵

II.1.5. Neslučitelnost funkcí a zákaz konkurence

Neslučitelnost funkcí upravuje § 247 obch. zák. Stanoví neslučitelnost funkce člena představenstva a člena kontrolní komise. Toto je ustanovení kogentní, stanovy nemohou tento případ inkompability vyloučit. Jak ovšem upozorňuje literatura, může se stát, že člen kontrolní komise bude – neplatně – zvolen do představenstva a zapsán do obchodního rejstříku. Pak se ve vztahu ke třetím osobám uplatní princip publicity.¹⁶

Zákon dále ponechává stanovám možnost, aby určily další případy neslučitelnosti funkcí, popřípadě i další okolnosti, pro které se člen družstva nemůže stát členem voleného orgánu.¹⁷

Zákaz konkurence, stanovený v § 249 obch. zák., chrání družstvo před možným nepoctivým jednáním jeho členů a jiných osob. Konkrétně zákaz konkurence platí pro členy představenstva, kontrolní komise, prokuristy družstva a ředitele družstva. Tyto osoby nesmí být podnikateli ani členy statutárních a dozorčích orgánů právnických osob s obdobným předmětem činnosti. Zákon dále umožňuje stanovám, aby upravily rozsah zákazu konkurence

¹⁵ § 238 odst.1 obch. zák. *a contrario*

¹⁶ ASPI, komentář k § 247 zák.č. 513 / 1991 Sb. Autor Pelikánová, I.

Římalová, O., Holejšovský, J. Družstva. Vydání druhé. Praha : C.H.Beck, 2004, s.221

¹⁷ Např. rodinní příslušníci osob ve volených orgánech atd.

jinak. Otázkou je, zda tato formulace připouští, aby stanovy zákaz konkurence zcela vyloučily. Ztotožňují se s názorem, že alespoň minimální míra zákazu konkurence musí být zachována.¹⁸

Pokud by osoba zákaz konkurence porušila, družstvo by se na ní mohlo domáhat podle § 260 obch.zák. ve spojení s § 65 obch. zák. vydání prospěchu z obchodu, při kterém zákaz porušila, anebo aby na družstvo převedla tomu odpovídající práva. Dále by se družstvo mohlo samozřejmě domáhat i náhrady škody, takovým jednáním způsobené.

II.2. Členská schůze

II.2.1. Členská schůze obecně, působnost členské schůze

Členská schůze, tedy schůze členů družstva, je nejvyšším orgánem družstva. Rozhoduje o nejvýznamnějších otázkách družstva, volí jiné orgány družstva, které jsou jí odpovědny. Jde vlastně o obdobu valné hromady u kapitálových společností. Právě jejím prostřednictvím se řadoví členové mohou podílet na činnosti družstva.

Účast na členské schůzi patří mezi základní práva všech členů družstva. Tohoto práva nemohou být členové nikým zbaveni, nebo v něm být jakkoli omezeni – takové rozhodnutí by bylo neplatné. Je však účast na schůzi i povinností člena družstva? T.Dvořák ve své publikaci *Družstevní právo* má za to, že ano. Vyvozuje tak z povinnosti člena podílet se na činnosti družstva.¹⁹ Zákon nicméně takovou povinnost výslovně nezakotvuje. Případné opakované a neomluvené neúčasti člena na členských schůzích by šlo řešit pomocí § 231 odst.4 obch. zák. Ten umožňuje vyloučit člena družstva, pokud opakovaně a přes výstrahu porušuje své členské povinnosti.²⁰ Zákon ovšem ve stejném odstavci umožňuje, aby byl člen vyloučen i z jiných důležitých důvodů, ve stanovách uvedených. Stanovy by tedy mohly problém neúčasti na členských schůzích řešit blížeji a konkrétněji, mohou ostatně i stanovit povinnost účasti na schůzích.²¹

¹⁸ Římalová, O., Holejšovský, J. *Družstva*. Vydání druhé. Praha : C.H.Beck, 2004, s.222

¹⁹ Dvořák, T. *Družstevní právo*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.101

²⁰ Muselo by se však patrně jednat o zásadní „sabotování“ členských schůzí

²¹ Nedostatečná účast členů na schůzi je často problémem malých bytových družstev. Mnoho lidí dosud nepochopilo princip družstevní demokracie ani družstva samotného. Mají pocit, že se jich dění v družstvu netýká. Předmětem samostatné kapitoly by pak mohlo být pojednání o vztahu členů bytových družstev ke společných prostorám v domě. Bohužel stále převládá názor, že „co je za mémi dveřmi, to se mě již netýká“

Člen družstva se členské schůze účastní sám osobně, nebo prostřednictvím zástupce. Do 1.1.2001, kdy nabyla účinnost novela obchodního zákoníku č. 370 / 2000 Sb., bylo zastoupení možné jen v případě, že tak určily stanovy. Zastupovat člena mohl také jen jiný člen družstva.²² Od 1.1.2001 bylo tedy toto nepraktické omezení nahrazeno moderní úpravou – zastoupení je připuštěno přímo ze zákona a zástupcem může být jak člen, tak i nečlen družstva. Podmínkou je, že se prokáže písemným zmocněním, podepsaným členem družstva, kterého má zastupovat. Na členské schůzi má pak zástupce všechna práva a povinnosti zastoupeného člena.

Působnost členské schůze obecně upravuje § 239 odst. 4 obch. zák. Působnost členské schůze můžeme rozdělit do tří částí – působnost, kterou jí svěřuje zákon, působnost daná stanovami a působnost vyhrazená členskou schůzí samotnou.

§ 239 odst. 4 výslovně do působnosti členské schůze svěřuje :

1) *měnit stanovy*

Je otázkou, zda takové rozhodnutí členské schůze musí být vždy ověřeno notářským zápisem. Obchodní zákoník v § 63 stanoví, že pokud je stanovena forma notářského zápisu pro právní úkon, kterým se společnost zakládá, je třeba formy notářského zápisu i pro změny jeho obsahu. S tím souvisí problematika povahy usnesení členské schůze, totiž jestli je právním úkonem či nikoli. K této problematice blíže viz kap.II.2.5.1.

J. Oehm se domnívá, že v případě změn stanov není notářský zápis nutný mimo případy, kdy členská schůze mění výši zapisovaného základního jmění a výši základního členského vkladu. Obě tyto skutečnosti se obligatorně zapisují do obchodního rejstříku (§ 36 písm.e) obch.zák.).²³

2) *volit a odvolávat členy představenstva a kontrolní komise*

3) *schvalovat řádnou účetní závěrku*

4) *rozhodovat o rozdělení a užití zisku, popřípadě způsobu úhrady ztráty*

5) *rozhodovat o zvýšení nebo snížení zapisovaného základního kapitálu*

6) *rozhodovat o základních otázkách koncepce rozvoje družstva*

---

²² Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 9.vydání. Praha : C.H.Beck, 2004, s.904

²³ Oehm, J. Několik kritických poznámek k právní úpravě bytových družstev. PF UK Praha : AUC Iuridica 2/1998, s.78

- 7) rozhodovat o splynutí, sloučení, rozdělení a o jiném zrušení družstva nebo o změně právní formy
- 8) rozhodovat o prodeji nebo nájmu podniku a o jiných významných majetkových dispozicích
- 9) rozhodovat o prodeji nebo jiných majetkových dispozicích s nemovitostmi, ve kterých jsou byty, nebo s byty²⁴

Takové rozhodnutí může členská schůze učinit jen s předchozím písemným souhlasem většiny členů bytového družstva, kteří jsou nájemníky v nemovitosti, jíž se rozhodnutí týká. To ovšem neplatí v případě, že je družstvo povinno převést byt nebo nebytový prostor do vlastnictví člena, který je nájemcem podle § 23 zák.č. 72 / 1994 Sb.(zákon o vlastnictví bytů). Zákon o vlastnictví bytů umožňuje nabývat byty a nebytové prostory do vlastnictví. Tím se tak stávají samostatnými předměty občanskoprávních vztahů.²⁵

Zákon však členské schůzi přiznává na jiných místech i působnost další :

- 10) rozhodnout, zda družstvo, které je zřízeno na dobu určitou, bude dále pokračovat v činnosti či nikoli (§ 258 obch. zák.)
- 11) jmenovat likvidátora při vstupu družstva do likvidace, neurčují-li stanovy jinak (§ 259 odst.1 obch.zák.)
- 12) projednat odstoupení člena představenstva a kontrolní komise, neurčují-li stanovy jinak (§ 248 odst.1 obch.zák.)
- 13) volit náhradníky členů představenstva a kontrolní komise, určují-li tak stanovy (§ 248 odst. 2 obch.zák.)
- 14) na základě stanov v případě ztráty družstva přijmout rozhodnutí o povinnosti členů splatit nesplacenou část členského vkladu ještě před dobou splatnosti (§ 223 odst.6 obch.zák.)
- 15) rozhodnout o odvolání člena proti rozhodnutí představenstva o vyloučení z družstva (§ 231 odst.4 obch.zák.)
- 16) rozhodnout o odvolání člena proti rozhodnutí představenstva o neudělení souhlasu k převodu členského podílu (§ 229 odst.1 obch.zák.)

To platí jen v případě družstev nebytových, u bytových družstev zákon výslovně v

²⁴ Bytem se podle zák.č.72 / 1994 Sb. (zákon o vlastnictví bytů) rozumí místnost nebo soubor místností, které byly rozhodnutím stavebního úřadu určeny k bydlení

²⁵ Knappová, M., Švestka, J. a kol. Občanské právo hmotné, učebnice. Třetí vydání. Praha : ASPI Publishing, 2002, s.354

§ 230 odst.1 stanoví, že převod nepodléhá souhlasu orgánů družstva.

Dále mohou určitou věc do působnosti členské schůze svěřit stanovy družstva. Může jít například o volbu předsedy družstva nebo předsedy kontrolní komise.²⁶

Zákon také připouští, aby si členská schůze vyhradila k rozhodování i jiné otázky, týkající se družstva. Může tak v určité věci nahradit představenstvo nebo jiný orgán družstva. Literatura se shoduje na tom, že by takový záměr měl být patrný již z programu členské schůze uvedeného na pozvánce.²⁷

Důležité je to, že o věci, která náleží do výlučné působnosti členské schůze, nemůže žádný jiný orgán družstva platně rozhodnout. Pokud by stanovy svěřovaly takovou záležitost jinému orgánu, např. představenstvu nebo kontrolní komisi, bylo by takové ustanovení pro rozpor se zákonem neplatné. Namísto stanov by pak platilo příslušné ustanovení zákona.²⁸

II.2.2. Svolávání členské schůze, řádná a mimořádná členská schůze

Pokud jde o způsob, kterým je členská schůze svolávána, obchodní zákoník pouze odkazuje na úpravu ve stanovách družstva. Členská schůze se svolává nejčastěji pozvánkou. Forma pozvánky stanovena není, ačkoliv § 241 odst.2 obch. zák. uvádí, že přílohu zápisu ze schůze tvoří mimo jiné i pozvánka na schůzi – praktická tedy bude pozvánka v písemné formě. Jiné formy přesto vyloučeny nejsou, lze si představit např. doručování prostřednictvím elektronické pošty, faxem, apod. Podstatné je, aby se všichni členové o konání schůze dozvěděli. U menších bytových družstev je praxe zpravidla taková, že se oznámení o schůzi vyvěsí na nástěnce družstva a doručí se do poštovních schránek členů.

Literatura se zaobírala i otázkou, zda lze členskou schůzi svolávat oznámením v denním tisku.²⁹ Vzhledem k tomu, že forma výslovně upravena není, nelze proti takovému způsobu svolání mít námitky, ostatně u zvláště velkých družstev s mnoha členy to bude jistě praktické.

---

²⁶ Pelikánová, I. a kol. Obchodní právo, 1.díl, učebnice. 2. vydání. Praha : CODEX Bohemia, 1999, s.555

²⁷ Římalová, O., Holejšovský, J. Družstva. Vydání druhé. Praha : C.H.Beck, 2004, s.223

Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.101

²⁸ Judikát Jc 66/97. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 2 Odon 25/96/Št (SoJ. 97, 8: 189)

²⁹ Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.103

Podmínkou je samozřejmě úprava takového oznámení ve stanovách, které by podle mého názoru měly přesně označit deník či deníky, ve kterých budou pozvánky inzerovány.

Ve stanovách mohou být určeny další náležitosti oznámení o konání schůze – pravidelně to bude samozřejmě místo a čas schůze, pořad jednání, atd.

Oprávněným subjektem ke svolání členské schůze je zásadně představenstvo. Svolat schůzi je povinno, pokud je k tomu nějaký důvod – v opačném případě by představenstvo nejednalo s péčí dobrého hospodáře a muselo by družstvu nahradit škodu z nesvolání vzešlou.³⁰

Svolat schůzi musí také v případě, že o to písemně požádá nejméně jedna třetina členů družstva, kontrolní komise³¹, nebo i v jiných případech, které určí stanovy. Zákon tedy dává prostor družstvu, aby si samo upravilo svolávání schůze. Praktické bude ve stanovách řešit např. nečinnost představenstva při svolávání řádné členské schůze. Případnou nečinnost představenstva v případě, kdy se schůze svolává na žádost nejméně jedné třetiny členů nebo kontrolní komise, vyřešila novela obchodního zákoníku č. 370 / 2000 Sb. Pokud představenstvo nesvolá schůzi tak, aby se konala do 40 dnů od doručení žádosti, je osoba písemně pověřená osobami, nebo orgánem, který svolání požadoval, oprávněna schůzi svolat sama. Zde ale může vyvstat závažný problém, na který upozorňuje T.Dvořák³² Z dikce zákona totiž plyne, že tato osoba musí být pověřena *všemi* osobami, které svolání schůze požadovaly, a všechny tyto osoby jí musí udělit písemné pověření. Může se tedy stát, že jedna osoba takové svolání zablokuje, nebo že bude třeba podpisu několik set či tisíců členů u velkých družstev.

Družstva, zejména menší bytová, kde v představenstvech zpravidla nejsou profesionálové, by rozhodně neměla proces svolání schůze podcenit – zákon totiž v § 238 odst.3 pro platnost usnesení členské schůze požaduje mimo jiné i její řádné svolání. Formální opomenutí by mohlo vést k neplatnosti celé schůze, třeba pro družstvo velmi významné.

Program schůze určuje její svolavatel, zásadně tedy představenstvo. Program navržený představenstvem může být dodatečně doplněn, pokud o to požádá třetina členů³³, kontrolní komise nebo tři delegáti družstva. Zákon stanoví, že se přiměřeně užije ustanovení § 182

---

30 Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.104

³¹ Není zcela jasné, zda má zákon na mysli kontrolní komisi jako celek, nebo nejméně její jednu třetinu.

Pravděpodobně je myšlena celá kontrolní komise, neboť i ustanovení § 239 odst.3 obch.zák. hovoří o „orgánu“

³² Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.104

³³ Zákon má zjevně na mysli „nejméně“ jednu třetinu členů

odst.1 písm.a) obch.zák., které upravuje tuto problematiku u akciových společností. Z uvedeného ustanovení vyplývá, že pokud žádost dojde představenstvu až po rozeslání pozvánek, představenstvo doplní program ve lhůtě 10 dnů před konáním schůze tím, že rozešle doplňující pozvánky. Pokud není možné lhůtu dodržet, program schůze lze měnit jen v případě, že se schůze zúčastní *všichni* členové družstva a všichni se změnou programu souhlasí.³⁴ Není zde možná výjimka, případná otázka se musí řešit zcela novou schůzí.

Členská schůze musí být svolávána ve lhůtě určené stanovami, nejméně však jednou za rok, jinak se družstvo vystavuje hrozbě zrušení soudem³⁵.

Pokud je schůze svolána ve lhůtě podle stanov či zákona, jde o schůzi řádnou. Schůze svolaná mimo tyto lhůty se označuje jako mimořádná.³⁶ Rozdíl, až na případný způsob svolání, mezi řádnou a mimořádnou schůzí není.

II.2.3. usnášeníschopnost členské schůze a náhradní schůze, její rozhodování a zápis

Obchodní zákoník v § 238 odst.3 stanoví, že pro platnost usnesení členské schůze je zapotřebí přítomnost nadpoloviční většiny členů družstva a souhlas většiny hlasů přítomných členů. Člen družstva může písemně zmocnit jiného člena nebo jinou osobu, aby jej na schůzi zastupovala.³⁷

Pokud členská schůze není schopna se usnášet, tj.nedosáhne kvóra, svolá představenstvo tzv.náhradní členskou schůzi tak, aby se konala do 3 týdnů ode dne, kdy se měla konat schůze původně svolaná. Je třeba nové pozvánky s nezměněným pořadem jednání, která musí být odeslána nejpozději do 15 dnů ode dne původní schůze, nejpozději však 10 dnů před konáním náhradní schůze. Důležité je, že tato náhradní členská schůze je schopna se usnášet bez ohledu na počet přítomných členů. Obdobný postup je v případě náhradních dílčích schůzí a náhradních shromážděních delegátů (viz dále).

Stanovy mohou většinu hlasů nutnou k přijetí usnesení upravit odlišně, totiž stanovit pro určitou otázku většinu kvalifikovanou.³⁸ Stejně samozřejmě může kvalifikovanou většinu požadovat obchodní zákoník.³⁹

³⁴ U družstev s větším počtem členů bude taková situace spíše výjimkou

³⁵ Podle ustanovení § 257 odst.1 písm.c) obch.zák.

³⁶ Zákon však takto členské schůze výslovně nerozlišuje

³⁷ Do novely obchodního zákoníku č.370 / 2000 Sb. mohl člena zastupovat pouze jiný člen družstva, pokud to stanovy připouštěly

³⁸ Tedy většinou vyšší než poloviční, např. ¾ atd.

³⁹ Jde např. o případy schválení fúze, rozdělení či změny právní formy družstva

Počet hlasů, kterým člen na schůzi disponuje, upravuje § 240 odst.1 obch.zák. Podle něho má každý člen jeden hlas, pokud stanovy neurčují jinak. V takových případech se nejčastěji asi bude počet hlasů odvozovat od velikosti členského vkladu člena. To je ale omezeno kogentní normou druhé věty téhož ustanovení. V taxativně vypočtených případech má vždy každý člen pouze jeden hlas, bez ohledu na případnou odlišnou úpravu ve stanovách.⁴⁰

Jak upozorňuje T.Dvořák, z ustanovení § 240 odst.1 vyplývá, že každý člen má vždy alespoň jeden hlas.⁴¹ Není možné, aby stanovy člena jeho hlasovacího práva jakkoli zbavily – takové ustanovení by bylo pro rozpor se zákonem neplatné.

Členská schůze rozhoduje hlasováním. Samotný způsob hlasování upraven není. Zpravidla půjde o hlasování veřejné, avšak nic nebrání tomu, aby stanovy nebo popř.schůze sama určila, že určité hlasování proběhne tajně – například když družstvo volí své orgány.

Obchodní zákoník v § 241 stanoví povinnost pořádat o každé členské schůzi zápis a stanovit jeho náležitosti. Zápis tedy musí obsahovat datum a místo konání schůze, přijatá usnesení, výsledky hlasování a nepřijaté námítky členů, kteří požádali o jejich zaprotokolování. Ze zápisu by mělo být patrné, jak hlasování probíhalo a zda byla členská schůze v dané chvíli usnášeníschopná.⁴²

Touto problematikou se zabýval Nejvyšší soud.⁴³ Šlo o případ, kdy se člen družstva domáhal vyslovení neplatnosti usnesení schůze z důvodu její neusnášeníschopnosti. Nejvyšší soud konstatoval, že důkazní břemeno ohledně tvrzení, že se členská schůze nebyla schopna usnášet, leží sice zásadně na navrhovateli, nicméně pokud družstvo poruší povinnost stanovenou v § 241 odst.1 písm.c) obch. zák. – totiž při *každém* usnesení uvést do zápisu zda byla schůze usnášeníschopná (popř.kolik hlasů bylo pro, proti a kdo se zdržel hlasování) – důkazní břemeno přechází z navrhovatele na družstvo. V praxi se totiž stává⁴⁴, že je usnášeníschopnost ověřena jen na začátku schůze a při přijímání různých usnesení se již nezkoumá. Členové během schůze odcházejí a může dojít k tomu, že počet přítomných poklesne pod stanovenou hranici.

⁴⁰ Jde o změnu stanov, rozhodnutí o splynutí, sloučení, rozdělení a o jiném zrušení družstva nebo o změně právní formy a o rozhodnutí o prodeji nebo nájmu podniku a o jiných významných majetkových dispozicích

⁴¹ Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.106

⁴² Římalová, O., Holejšovský, J. Družstva. Vydání druhé. Praha : C.H.Beck, 2004, s.228

⁴³ Judikát Jc 142/2003. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 29 Odo 41/2002 (SoJ. 2003, 8: 637)

⁴⁴ Zejména u bytových družstev

Zákon také stanoví, že přílohu k zápisu tvoří seznam účastníků schůze, pozvánka na ni a podklady k jednotlivým projednávaným bodům. Každý člen má také právo vyžádat si zápis a jeho přílohy k nahlédnutí. Další náležitosti a otázky týkající se zápisu by mohly upravit stanovy družstva.

Pokud jde však o rozhodnutí členské schůze, jímž se mění stanovy družstva, zákon požaduje formu notářského zápisu.⁴⁵ Notářský zápis je požadován i v jiných případech – o průběhu ustavující členské schůze, při rozhodnutí o zrušení, sloučení a splynutí a o změně právní formy družstva.⁴⁶

Tato problematika je upravena zvláštním předpisem – zákonem č.358 / 1992 Sb.(notářský řád), v § 80a až § 80f (notářský zápis o rozhodnutí právnické osoby). Z notářského řádu vyplývá, že družstvo musí notáři nejpozději do 5 pracovních dní před takovou schůzí předložit stanovené dokumenty – např. aktuální výpis z obchodního rejstříku, stanovy, případné změny v orgánech družstva, které nebyly dosud zaneseny do obchodního rejstříku, kopii pozvánky na schůzi apod. Notářský řád stanoví i náležitosti notářského zápisu, mezi které patří i vyjádření notáře o tom, zda je obsah rozhodnutí v souladu s právními předpisy a stanovami družstva. Pokud má notář za to, že obsah rozhodnutí není v souladu, a přesto je na něm vyžadováno sepsání zápisu, tuto skutečnost v něm zaznamená. V takovém případě tedy notář neručí za soulad obsahu rozhodnutí s právními předpisy a stanovami. Odmítnout sepsat zápis může jen v zákonem stanovených případech – pokud mu družstvo neposkytne zákonem stanovené dokumenty, nebo předsedající vede jednání schůze tak, že není možné zápis pořídít.

II.2.4. Dílčí schůze, shromáždění delegátů

Obchodní zákoník připouští, aby se členská schůze konala formou dílčích schůzí. Podmínkou je, že tak určí stanovy družstva. Jak uvádí literatura,⁴⁷ je to praktické zejména u družstev, jejichž členská základna je prostorově roztříštěna. Hlediskem je tedy ekonomická i praktická výhodnost takového postupu. Z logiky věci mají všechny dílčí schůze stejný

---

⁴⁵ J.Oehm má za to, že forma notářského zápisu není nutná u každé změny stanov. Bližší viz : Oehm, J. Několik kritických poznámek k právní úpravě bytových družstev. PF UK Praha : AUC Iuridica 2/1998, s.78

⁴⁶ Římalová, O., Holejšovský, J. Družstva. Vydání druhé. Praha : C.H.Beck, 2004, s.229

⁴⁷ Římalová, O., Holejšovský, J. Družstva. Vydání druhé. Praha : C.H.Beck, 2004, s.225
Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.107

program. Postup je takový, že se sečtou hlasy z jednotlivých dílčích schůzí. Zákon ovšem vylučuje, aby se formou dílčích členských schůzí rozhodlo o zániku družstva – tak závažná otázka by měla být řešena na společné schůzi všech členů, bez ohledu na případnou nepraktičnost. Další případy mohou určit stanovy družstva.

Pokud není s ohledem na rozsah družstva dobře možné svolávat členskou schůzi, obchodní zákoník v § 239 odst.7 umožňuje, aby stanovy určily v rozsahu jimi stanoveném, že působnost členské schůze plní shromáždění delegátů. Bude tomu tak zejména ve velkých bytových družstvech o několika stech či tisíci členech. Sehnat prostory ke konání schůze by se mohlo ukázat téměř nemožným, nemluvě o způsobu, jak by byla taková schůze řízena.⁴⁸ Nicméně zákon nestanoví povinnost takto postupovat.

Institut shromáždění delegátů nelze využít vždy – jen pokud není s ohledem na rozsah družstva dobře možné svolávat členskou schůzi. Bylo by tedy zjevně v rozporu se smyslem a účelem zákona, pokud by tímto způsobem rozhodovalo například malé bytové družstvo o 50 členech.

Pokud jde o působnost shromáždění delegátů, zákon připouští, aby nahradilo členskou schůzi zcela, nebo jen v určitých, stanovami určených, případech. Plně souhlasím s názorem T.Dvořáka⁴⁹, že nejvhodnější bude svěřit do působnosti shromáždění delegátů věci týkající se běžné činnosti družstva a závažná rozhodnutí, jako např. zrušení družstva, ponechat v působnosti členské schůze. To by podle mého názoru odpovídalo i smyslu ustanovení § 239 odst. 6 obch. zák., ze kterého lze nepřímo dovodit, že o zásadních věcech by měla rozhodovat členská schůze.

Podstatou shromáždění delegátů je, že členové družstva vykonávají svá práva prostřednictvím zvolených delegátů. Každý delegát je volen stejným počtem hlasů. Stanovy mohou počet hlasů upravit odchylně, je-li to nutné vzhledem k organizačnímu uspořádání družstva. Úprava se však nesmí dostat do rozporu s principem rovnosti členů. Jak uvádí T.Dvořák, nebylo by přípustné, kdyby např. byl volen jeden delegát za dům s 10 členy, druhý za dům s 50 členy a třetí za dům se 100 členy.⁵⁰

---

⁴⁸ T.Dvořák trefně uvádí, že taková družstva by si ke konání členské schůze musela pronajmout fotbalový stadion. Z publikace: Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.108

⁴⁹ Tamtéž

⁵⁰ Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.108

Delegáty volí členové na období podle stanov, nejdéle však na 5 let. Delegát může být ze své funkce odvolán, může i odstoupit. Delegátem může být fyzická osoba starší 18 let, která má plnou způsobilost k právním úkonům. Musí být však delegát členem družstva? § 238 odst.1 obch.zák. uvádí, že do orgánů družstva mohou být voleni jen členové družstva. Domnívám se, vzhledem k tomu, že shromáždění delegátů je fakultativním orgánem dle § 237 písm.d) obch. zák., že delegát členem družstva být musí.

II.2.5. Usnesení členské schůze, neplatnost usnesení členské schůze

II.2.5.1. Povaha usnesení členské schůze

Členská schůze jakožto nejvyšší orgán družstva rozhoduje usnesením. V právní teorii nepanuje shoda o tom, jakou povahu usnesení členské schůze (a valné hromady kapitálové společnosti) má. J.Dědič a I.Štenglová zastávají názor, že usnesení je jinou právní skutečností.⁵¹ Naopak K.Eliáš a T.Dvořák mají za to, že jde o právní úkon.⁵² T.Dvořák to vyvozuje z faktu, že členské schůzi je dána působnost měnit stanovy, které jsou smlouvou sui generis, a tedy právním úkonem. Logicky tedy rozhodnutí, které stanovy mění, musí mít povahu také právního úkonu. Touto otázkou se zabýval i Nejvyšší soud.⁵³ Přiklonil se k názoru, že usnesení není právním úkonem dle § 34 obč.zák., ale je jinou právní skutečností. V daném případě sice šlo o usnesení valné hromady, ale rozhodnutí lze samozřejmě vztáhnout i na členskou schůzi. K tomuto názoru dospěl následujícím způsobem. Způsobilost k právním úkonům přiznává zákon v § 8 a § 19a obč.zák. jen fyzickým a právnickým osobám. Dále z ustanovení § 20 obč.zák. a § 13 obchodního zákoníku vyplývá, že právní úkony obchodních společností činí jejich statutární orgány (popř. zástupce). U družstev zákon v § 243 odst.2 výslovně stanoví, že představenstvo je statutárním orgánem družstva. Jen představenstvo tedy může činit právní úkony, nikoli členská schůze.

Dle mého názoru jsou obě řešení logická, nicméně zákon jasně stanoví, že právní úkony činí statutární orgán, kterým členská schůze není a nemůže být. Důsledkem tohoto výkladu je, že

⁵¹ Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I. Akciové společnosti. 4.vydání. Praha : C.H.Beck, 2001, s.204 an.

⁵² Eliáš, K. K právní povaze usnesení valné hromady, Právní rozhledy, 1999, č.12, s.624 an.

Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.111

⁵³ Judikát Jc 65/98. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn.1 Odon 88/97 (SoJ. 98, 8: 182)

usnesení členské schůze⁵⁴ nelze napadnout pro neplatnost ve smyslu § 37 an. obč.zák., neboť není právním úkonem.

II.2.5.2. Podmínky pro podání návrhu na určení neplatnosti usnesení členské schůze

Prohlášení usnesení členské schůze za neplatné soudem upravuje obchodní zákoník v § 242 s tím, že ve věcech výslovně neupravených se obdobně použije § 131 obch. zák., který upravuje neplatnost usnesení valné hromady společnosti s ručením omezeným.

Ustanovení o neplatnosti usnesení členské schůze poskytuje ochranu členům družstva před usneseními, která jsou v rozporu s právními předpisy⁵⁵ nebo stanovami družstva. Rozpor může mít charakter formální i obsahový. Může jít o případy, kdy členská schůze nebyla řádně svolána, nebyl přítomen potřebný počet členů či nebylo dosaženo souhlasu potřebné většiny hlasů. Tyto náležitosti pro platnost usnesení požaduje přímo § 238 odst.3 obch. zák. Družstvo by tedy rozhodně nemělo podcenit všechny formální náležitosti vztahující se ke svolání, průběhu a zápisu ze schůze, ať už předepsané zákonem či vyplývající ze stanov družstva.

Jak se již zmínil, napadnout lze tedy takové usnesení členské schůze, které je v rozporu s právními předpisy či stanovami družstva.⁵⁶ Kdo však může usnesení napadnout? Zákon jasně stanoví, že tak může učinit pouze člen družstva. Podmínkou je ovšem to, že požádá o zaprotokolování námítky na členské schůzi, která usnesení přijala, nebo pokud námítku oznámí představenstvu do jednoho měsíce od konání schůze.⁵⁷ Zákon nehovoří o protokolaci námítky jako podmínce pro podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení, uvádí jen „požádal-li o zaprotokolování“. Není tedy rozhodné, zda k zaprotokolování skutečně dojde – stačí aby o to člen požádal. Pokud jde o formu námítky, zákon ji nijak neupravuje, bude tedy možná forma písemná i ústní. Zákon také nestanoví povinnost námítku podat ihned na schůzi, pokud se jí člen účastní. Člen družstva má tedy na výběr, zda požádá o protokolaci námítky hned na schůzi, či ji později sdělí představenstvu.

Pokud však členská schůze nebyla řádně svolána, platí pro oznámení námítky představenstvu subjektivní lhůta jednoho měsíce ode dne, kdy se o konání schůze dověděl.

⁵⁴ Ale ani např. rozhodnutí představenstva o vyloučení člena z družstva

⁵⁵ Tedy zřejmě nejenom se zákony, ale i předpisy nižší právní síly

⁵⁶ Jak uvádí T.Dvořák, nelze napadnout usnesení, které se členovi subjektivně jeví jako nevýhodné, nepraktické atd. Z publikace : Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.112

⁵⁷ Zákon zde řeší situaci, kdy není člen na schůzi vůbec přítomen

Zákon pro návrh stanoví i lhůtu objektivní – námitku lze podat nejdéle do jednoho roku ode dne konání členské schůze. Samotný návrh pak musí být podán soudu do jednoho měsíce ode dne, kdy člen požádal o zaprotokolování námitky či ode dne, kdy námitku oznámil představenstvu.

Podmínky pro podání návrhu na neplatnost usnesení členské schůze tedy jsou :

- a) členství v družstvu
- b) návrh na zaprotokolování námitky na schůzi, která usnesení přijala, popř. oznámení námitky představenstvu do jednoho měsíce ode dne konání schůze (resp. ode dne kdy se o jejím konání dověděl, nebyla-li řádně svolána, nejpozději však do jednoho roku od konání schůze)
- c) podání návrhu soudu ve lhůtě jednoho měsíce ode dne, kdy člen požádal o zaprotokolování námitky nebo ode dne, kdy ji oznámil představenstvu

Je-li důvodem návrhu, že tvrzené rozhodnutí členská schůze nepřijala proto, že o něm nehlasovala, anebo, že obsah tvrzeného rozhodnutí neodpovídá rozhodnutí, které členská schůze přijala, obchodní zákoník v § 242 odst.2 stanoví, že žalobu lze podat do jednoho měsíce ode dne, kdy se člen o tvrzeném rozhodnutí dozvěděl. Platí zde stejně objektivní lhůta jednoho roku ode dne konání členské schůze.

Toto ustanovení se však již o námitce nezmiňuje. T.Dvořák se zabývá otázkou, zda je tedy i v tomto případě vznést námitku či nikoli. Dovozuje, že ačkoli by se mohlo zdát, že je toto ustanovení k odstavci prvnímu ve vztahu speciality, nelze z něho neaplikovatelnost odstavce prvního dovodit a vznést námitku bude třeba i v tomto případě. Připouští však, že se v praxi jistě objeví pokusy o výklad opačný.⁵⁸

Pokud jde o lhůty k podání námitky i návrhu na neplatnost usnesení, Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí⁵⁹ judikoval, že jde o lhůty hmotněprávní, protože se týkají institutů hmotného práva (uplatnění práva a zániku práva) a nikoli procesněprávní. Důsledkem toho je, že pokud není právo uplatněno včas, zaniká. Návrh soudu tedy musí dojít nejpozději v poslední den lhůty, nepostačí pouze podat žalobu k poštovní přepravě jako u lhůt procesněprávních.

⁵⁸ Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.113

⁵⁹ Judikát Rc 23/2001. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn.32 Cdo 4/2000 (Sb.NS 2001, 3: 185)

Vzhledem k odkazu na § 131 obch. zák. tyto lhůty neplatí, pokud se přijetím usnesení o změně stanov dostal jejich obsah do rozporu s donucovacím (kogentním) ustanovením zákona. Návrh na určení neplatnosti takového usnesení lze podat kdykoli.

II.2.5.3. Aktivní a pasivní legitimace

Oprávněným subjektem k podání návrhu je pouze člen družstva. Může ovšem nastat případ, že navrhovatel zanechává členství po podání návrhu. Touto otázkou se rovněž zabýval Nejvyšší soud.⁶⁰ V daném případě navrhovatel přestal být během řízení společníkem společnosti s ručením omezeným. Nejvyšší soud k tomu uvedl, že navrhovatel v takovém případě zásadně aktivní legitimaci ztrácí. To neplatí, pokud navrhovatel prokáže, že v době rozhodování trvá jeho právní zájem na vydání požadovaného rozhodnutí. Neztrácí tedy aktivní legitimaci bez dalšího, může si ji uchovat. Nejvyšší soud výstižně poukázal na to, že pokud by tomu tak nebylo, společnost by mohla během řízení nepohodlného navrhovatele jednoduše odvolat a zbavit ho tak aktivní legitimace.

Pasivně legitimováno je vždy družstvo. Ohledně toho, kdo družstvo před soudem zastupuje, platí § 131 odst.6 obch.zák. Z něho plyne, že za družstvo jedná jeho statutární orgán, kterým je podle § 243 odst.2 obch.zák. představenstvo. Pokud jsou navrhovatelé všichni členové představenstva, jedná za družstvo pověřený člen kontrolní komise. Pokud však kontrolní komise není obsazena, nebo jsou všichni její členové také navrhovatelé, musí zástupce družstva zvolit členská schůze. Neučiní-li tak do tří měsíců od doručení návrhu, ustanoví soud družstvu opatrovníka.

II.2.5.4. Soudní řízení o návrhu na určení neplatnosti usnesení členské schůze

Řízení o návrhu je jedno z nesporných řízení. Upraveno je v § 200e o.s.ř. K řízení je příslušný v prvním stupni krajský soud, u něhož je družstvo zapsáno v obchodním rejstříku.⁶¹ Provádí se jen na návrh a soud v něm rozhoduje formou usnesení. Pokud bylo podáno více návrhů na vyslovení neplatnosti usnesení, spojí se do jednoho řízení podle § 131 odst.12 obch.zák.

⁶⁰ Judikát Rc 55/2003. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 29 Odo 11/2002 (Sb.NS 2003, 4: 264)

⁶¹ Winterová, A. a kol. Civilní právo procesní, učebnice. Vydání první. Praha : Linde Praha, 1999, s. 408

Podle § 131 odst.3 obch.zák. však soud neplatnost nevysloví v těchto případech:

- a) usnesení je v rozporu s právními předpisy nebo stanovami, ale důsledkem je jen nepodstatné porušení práv osob oprávněných domáhat se vyslovení neplatnosti, nebo jiných osob, popřípadě že porušení nemělo závažné právní následky
- b) vyslovením neplatnosti by došlo k podstatnému zásahu do práv získaných v dobré víře třetími osobami
- c) byl pravomocně povolen zápis fúze, rozdělení nebo změny právní formy do obchodního rejstříku
- d) pokud se vyslovení neplatnosti usnesení proto, že byla svolána v rozporu se zákonem či stanovami, domáhá jen osoba, která takto schůzi svolala anebo se na svolání podílela, anebo na schůzi byli přítomni všichni členové, popř. členové, kteří na schůzi nebyli, následně projeví s usnesením souhlas

Zákon zde omezuje případy, kdy lze usnesení prohlásit za neplatné. Z výše uvedeného plyne, že zájem na prohlášení usnesení za neplatné musí převážit nad zájmem právní jistoty. Literatura uvádí, že zamítnutí návrhu na vyslovení neplatnosti musí předcházet závěr soudu o tom, že byl porušen zákon či stanovy. Teprve poté soud může postupovat podle § 131 odst.3 obch.zák.⁶²

Jak upozorňuje T.Dvořák⁶³, problematická situace může nastat, pokud je proti usnesení podán jen jeden návrh. Obchodní zákoník totiž chrání ostatní členy tím, že pokud má být řízení zastaveno proto, že vzal navrhovatel návrh zpět nebo pro jinou překážku, a tuto překážku lze odstranit vstupem jiného navrhovatele do řízení a je-li tu zvláštní zájem těch členů, kteří návrh nepodali, hodný právní ochrany, soud řízení nezastaví. Soud postupuje podle § 131 odst.10 obch.zák. tak, že vydá a vyvěsí na úřední desce soudu usnesení, v němž uvede jaké věci se usnesení členské schůze týká, proč má být řízení zastaveno, jak lze tuto překážku odstranit a výzvu, aby ve lhůtě tří měsíců přistoupil další navrhovatel a odstranil překážku. V souvislosti s družstvy je problematický další odstavec, který stanoví, že soud toto usnesení doručí všem aktivně legitimovaným osobám. To znamená všem členům družstva,

⁶² Římalová, O., Holejšovský, J. Družstva. Vydání druhé. Praha : C.H.Beck, 2004, s.233

⁶³ Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.116

což může znamenat, jak poznamenává T.Dvořák ⁶⁴, doručit do vlastních rukou několika set, tisíců či dokonce desetitisíců osob. V praxi si to lze takový postup u velkých družstev jen velmi těžko představit.

§ 113a o.s.ř. stanoví, že s řízením o určení neplatnosti usnesení členské schůze družstva je vždy spojeno řízení o náhradu škody, která vznikla z tohoto neplatného usnesení. Nárok na náhradu škody mají všechny osoby, které utrpěly škodu v důsledku vadného usnesení. Členové družstva mají navíc právo žádat přiměřené zadostiučinění za porušení základních práv člena, které může být poskytnuto i v penězích. Sporné je, zda může člen požadovat přiměřené zadostiučinění, i když mu žádná škoda nevznikla. Ztotožňuji se s názorem T.Dvořáka ⁶⁵, že to možné není, s ohledem na gramatický výklad zákona. Otázkou je, co v praxi posoudit jako „porušení základních práv člena“. Může jít o případy, kdy byl člen zbaven či omezen ve svém právu hlasovat, účastnit se schůze, atd. Nikterak jednoduché nebude jistě i případně vyjádřit takovou újmu v penězích.⁶⁶

Nárok na náhradu škody i přiměřené zadostiučinění mají osoby či členové vůči družstvu. Platí zde obecná pravidla pro vznik nároku na náhradu škody – tedy vznik škody, usnesení je v rozporu s právními předpisy či stanovami a příčinná souvislost.

Pokud jde o lhůty, tak § 131 odst.4 obch.zák. stanoví, že právo na přiměřené zadostiučinění musí být uplatněno ve lhůtě stanovené pro podání návrhu na neplatnost usnesení, nebo ve lhůtě tří měsíců ode dne právní moci rozhodnutí, kterým soud rozhodl, že neplatnost usnesení nevysloví z důvodů uvedených v § 131 odst.3 obch.zák. Pro právo na náhradu škody platí obecná ustanovení § 397 a § 398 obch.zák. Promlčecí doba činí čtyři roky, běží ode dne, kdy se poškozený o škodě dozvěděl nebo mohl dozvědět a o tom, kdo je povinen k její náhradě. Objektivní lhůta je deset let ode dne, kdy došlo k porušení povinnosti.

II.2.5.5. Prohlášení usnesení o vyloučení člena z družstva za neplatné

Ochranu členům, kteří byli v rozporu s právními předpisy nebo stanovami vyloučeni z družstva, poskytuje § 231 odst.5 a 6 obch.zák. Usnesení o vyloučení člena je specifické,

⁶⁴ Tamtéž, s.117

⁶⁵ Tamtéž, s.118

⁶⁶ V praxi spíše půjde o formální omluvy apod.

proto je jeho prohlášení za neplatné řešeno samostatně. Ve vztahu k § 242 o neplatnosti usnesení je § 231 odst.5 a 6 ve vztahu speciality.

Aktivně legitimován je jen člen, jehož vyloučení z družstva je již účinné. Zákon totiž stanoví, že pokud stanovy neurčují jinak, o vyloučení rozhoduje představenstvo. Člen má pak právo odvolat se k členské schůzi, která o vyloučení definitivně rozhodne. Právo odvolat se zanikne po uplynutí tří měsíců ode dne, kdy se člen dozvěděl či mohl dozvědět o rozhodnutí o vyloučení. Zákon zde konstruuje jakési víceinstanční řízení v rámci družstva. Zde bych rád uvedl jedno zajímavé rozhodnutí Nejvyššího soudu.⁶⁷ Nejvyšší soud řešil kauzu, kdy o vyloučení člena rozhodlo představenstvo, nicméně člen se neodvolal k členské schůzi a rovnou napadl rozhodnutí představenstva a žádal o určení jeho neplatnosti. Nejvyšší soud uvedl, že zákon nepřipouští rozhodnutí představenstva o vyloučení přezkoumat. Teprve poté, co se člen odvolá k členské schůzi a ta vyloučení potvrdí, lze žádat určení neplatnosti usnesení schůze. Rozhodnutí představenstva o vyloučení člena samo o sobě nemá žádné účinky, nemůže být tedy právním úkonem a tudíž nepřichází v úvahu ani neplatnost ve smyslu § 37 obč.zák. Odvolávat se samozřejmě nemá smysl v případě, že stanovy určují, že o vyloučení rozhoduje rovnou členská schůze.

Člen musí návrh na určení neplatnosti podat ve lhůtě tří měsíců ode dne konání členské schůze, která vyloučení potvrdila⁶⁸, nebo nebyla-li řádně svolána, ode dne kdy se člen mohl dovědět o jejím konání. V obou případech je ale třeba návrh uplatnit v objektivní lhůtě jednoho roku ode dne konání členské schůze.

Pokud je důvodem návrhu to, že tvrzené rozhodnutí schůze nepřijala proto, že o něm nehlasovala, anebo že obsah tvrzeného rozhodnutí neodpovídá rozhodnutí, které schůze přijala, lze návrh podat do 3 měsíců ode dne, kdy se člen o tvrzeném rozhodnutí dověděl. Nejpozději však opět ve lhůtě jednoho roku od konání nebo tvrzeného konání členské schůze.

---

⁶⁷ Judikát Jc 62/2005. Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn.29 Odo 896/2004 (SoJ. 2005, 4: 299)

⁶⁸ Nebo o něm sama rozhodla

II.3. Představenstvo družstva

II.3.1. Působnost představenstva

Představenstvo družstva je obligatorním orgánem družstva.⁶⁹ Jde o kolektivní a výkonný orgán družstva. Plní usnesení členské schůze a je jí odpovědno ze své činnosti.

Působnost představenstva je všeobecná. Zákon v § 243 odst.1 stanoví, že představenstvo řídí činnost družstva a rozhoduje o všech záležitostech družstva, které nejsou obchodním zákoníkem nebo stanovami vyhrazeny jinému orgánu. Pokud tedy nebude určitá otázka upravena obchodním zákoníkem nebo stanovami, rozhodne o ní představenstvo družstva. Nemůže tedy dojít k situaci, kdy by nebyl k řešení určité otázky, spjaté s družstvem, příslušný žádný orgán družstva.⁷⁰

F.Helešic dělí působnost představenstva podle věcného hlediska na úkoly, které má představenstvo vůči členské schůzi, při zastupování družstva navenek, v oblasti řízení činnosti družstva včetně jeho administrativy a v oblasti členství v družstvu.⁷¹ Některé věci svěřuje obchodní zákoník do působnosti představenstva výslovně, jde např. o zabezpečení vedení účetnictví, navržení způsobu rozdělení a užití zisku, popř. způsob úhrady ztrát, povinnosti při svolávání členské schůze atd.

V bytových družstvech bude do působnosti představenstva patřit zejména :

- 1) vydávání vnitrodružstevních předpisů a řádů
- 2) zajišťovat údržbu a správu domu⁷²
- 3) rozhodovat o žádostech o stavebních úpravách v bytě
- 4) určovat výši nájemného
- 5) uzavírat smlouvy a rozhodovat o platech pracovníků v pracovněprávním vztahu k družstvu
- 6) vedení členské evidence
- 7) schvalovat dohody o výměně bytu a přenechání bytu do podnájmu
- 8) rozhodovat o přijetí a vyloučení člena družstva, atd.

⁶⁹ Mimo tzv.malá družstva, kde ho může nahradit členská schůze. Blíže viz kapitola III.

⁷⁰ Obdobně je upravena působnost představenstva akciové společnosti

⁷¹ Helešic, F. Příručka pro družstevníky. Vydání první. Praha : Sdružení bytových družstev a společenství vlastníků, 2003, s.87

⁷² Např. zajišťovat pravidelné revize hromosvodů, výtahů, atd.

představenstvo je také povinno uchovávat důležité dokumenty.⁷³

Zákon v § 243 odst. 2 uvádí, že představenstvo je statutárním orgánem družstva. Jeho členové se tedy zapisují do obchodního rejstříku. Představenstvo jedná ve všech věcech družstva.⁷⁴ T.Dvořák dělí oprávnění statutárního orgánu do dvou základních skupin – obchodní vedení právnické osoby a oprávnění činit jménem právnické osoby právní úkony ve všech věcech, které se jí týkají.⁷⁵

Obchodní vedení by mělo vykonávat představenstvo minimálně tak, aby zajistilo družstvu vyrovnané hospodaření. Rámcem činnosti představenstva může být vymezen usnesením členské schůze, které stanoví základní koncepci rozvoje družstva. T.Dvořák v cit.publikaci dále uvádí, že představenstvo může dále vypracovat dlouhodobý strategický záměr, stanovit podnikatelský záměr u podnikatelských subjektů atd.

Jednatelská působnost představenstva může být omezena, a to buď stanovami družstva nebo usnesením členské schůze. Ovšem platí, že takové omezení není účinné vůči třetím osobám (ledaže by šlo o překročení působnosti, kterou zákon představenstvu svěřuje), a to ani pokud byla zveřejněna. Případné překročení jednatelského oprávnění je platným právním úkonem, avšak člen (či členové) představenstva pak odpovídá družstvu za způsobenou škodu. Jak poznamenává T.Dvořák, přílišné omezování jednatelského oprávnění nebude praktické z hlediska potřeby efektivního vedení družstva. Představenstvo nesmí být příliš svázáno různými omezeními, aby mohlo řádně vykonávat svou funkci, kterou je vést družstvo jako celek.

II.3.2. Složení představenstva

Členy představenstva volí a odvolává členská schůze. Pokud jde o počet členů představenstva, obchodní zákoník nestanoví žádná omezení, úprava je ponechána stanovám družstva. Nicméně literatura má za to, že představenstvo musí být nejméně dvoučlenné. Zákon totiž stanoví, že pokud představenstvo činí právní úkon, pro nějž je předepsána

⁷³ Např. pozvánky na členské schůze a zápisy z nich, zápisy ze schůzí představenstva, účetní doklady, atd.

⁷⁴ Jedná, nikoli rozhoduje

⁷⁵ Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.139 an.

písemná forma, je třeba podpisu alespoň dvou členů představenstva. Dále také zákon hovoří o tom, že předsedu družstva volí představenstvo „ze svých členů“. ⁷⁶

Dle mého názoru bude nejvýhodnější představenstvo, které bude mít zhruba tři až sedm členů, v závislosti na velikosti družstva a náročnosti agendy. Příliš vysoký počet členů by mohl být nepraktický.

Představenstvo volí ze svých členů předsedu družstva (představenstva), popřípadě i místopředsedu, pokud stanovy neurčují, že jsou voleni členskou schůzí. Pokud nevyplývá ze stanov něco jiného, za představenstvo jedná navenek předseda nebo místopředseda. ⁷⁷ Jak jsem však již uvedl, pokud jde o právní úkon, pro který je zákonem předepsána písemná forma ⁷⁸, musí být podepsán alespoň dvěma členy představenstva. Případná plná moc k provedení takového úkonu by tedy musela být podepsána nejméně dvěma členy představenstva.

Předseda družstva ⁷⁹ organizuje a řídí jednání představenstva. Pokud tak určují stanovy, organizuje a řídí i běžnou činnost družstva. T.Dvořák se zabývá otázkou, jak postupovat v případě, že stanovy neurčí, že běžnou činnost družstva řídí předseda družstva. Ten ze zákona pouze řídí činnost představenstva. Pak by se vlastně o organizaci a řízení družstva nikdo nestaral. Dochází k závěru, že i v tomto případě musí běžnou činnost družstva řídit jeho předseda, neboť tu není nikdo jiný, kdo by to mohl činit. ⁸⁰

Předseda družstva není statutárním orgánem, tím je podle § 243 odst. 2 pouze představenstvo družstva. Výjimkou jsou tzv. malá družstva (viz kapitola III.). Předsedu v jeho nepřítomnosti zastupuje místopředseda. Zastupováním mohou být pověřeni i jiní členové představenstva, a to v pořadí stanoveném představenstvem.

II.3.3. Způsobilost být členem představenstva

Požadavky na způsobilost členů představenstva družstva jsou stejné jako u členů představenstva akciové společnosti, obchodní zákoník totiž odkazuje na § 194 odst.7 obch.zák., týkající se akciových společností. Podrobněji viz předchozí kapitola II.1.2.

⁷⁶ Římalová, O., Holejšovský, J. Družstva. Vydání druhé. Praha : C.H.Beck, 2004, s.238

⁷⁷ Družstvo by mohlo ve stanovách např. určit, že představenstvo může na základě písemné plné moci pověřit zastupováním družstva i jiné osoby

⁷⁸ Např. dispozice s nemovitostmi, podání žaloby aj.

⁷⁹ Významově shodné s pojmem „předseda představenstva“

⁸⁰ Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.145

II.3.4. Ředitel družstva

Zvláštní institut ředitele družstva zakotvuje obchodní zákoník v § 243 odst.7. Stanoví, že stanovy mohou určit, že běžnou činnost družstva organizuje a řídí ředitel jmenovaný a odvolávaný představenstvem. Ohledně ředitele družstva nepanuje v teorii shoda. Zásadní otázkou je, zda má ředitel družstva povahu orgánu družstva. První názor má za to, že ředitel orgánem družstva je. Vyvozuje tak ze systematického zařazení ředitele družstva mezi orgány družstva v obchodním zákoníku. Pak se ovšem na ředitele musí vztahovat ustanovení, které stanoví požadavky na členství v orgánech družstva. Ředitel by tedy hlavně musel být členem družstva.⁸¹

Autoři zastávající druhý názor tvrdí, že ředitel není dalším orgánem družstva, ani členem představenstva, nýbrž jakýmsi „manažerem“, kterého si družstvo najímá. Vztah ředitele k družstvu není vztahem členským, ale vztahem pracovněprávním.⁸² Jeho postavení vůči družstvu upravuje hlavně smlouva, uzavřená po jeho jmenování představenstvem. Autoři argumentují, že v opačném případě by byl § 243 odst.7 nadbytečným, neboť by takový orgán šlo zřídit podle § 237 písm.d) obch.zák.⁸³ Osobně se připojuji k druhému z názorů, takový výklad je pro družstva jistě praktičtější.

Pro ředitele družstva platí § 249 obch.zák., tedy zákaz konkurence. Ředitel nesmí být podnikatelem ani členem statutárního či dozorčího orgánu právnické osoby s obdobným předmětem činnosti jako družstvo.

Po svém jmenování je ředitel oprávněn ke všem úkonům, k nimž při řízení běžné činnosti družstva dochází. Z výkonu své funkce odpovídá představenstvu.

II.3.5. Zasedání představenstva, hlasování a zápis ze schůze představenstva

Obchodní zákoník stanoví, že se představenstvo schází podle potřeby. Na rozdíl od členské schůze tedy není upraveno, v jakých lhůtách se má orgán scházet.⁸⁴ Zákon dále stanoví, že se představenstvo musí sejít do 10 dnů od doručení podnětu kontrolní komise, jestliže na její výzvu nedošlo k napravení nedostatků.

⁸¹ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku, 2.díl. Praha : Linde Praha, 1995, s.706 an.

⁸² Nicméně ředitelem může být samozřejmě i člen družstva

⁸³ Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.145 an.

Římalová, O., Holejšovský, J. Družstva. Vydání druhé. Praha : C.H.Beck, 2004, s.241 an.

Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 9.vydání. Praha : C.H.Beck, 2004, s.909

⁸⁴ Stanovy mohou lhůtu určit i orientačně, např. představenstvo se schází podle potřeby, zpravidla jednou za měsíc atd.

Hlasování v představenstvu a kontrolní komisi upravuje § 250 obch.zák. Každý z členů představenstva má jeden hlas. Zákon nepřipouští výjimku jako u hlasování na členské schůzi, kde mohou stanovy určit i jiné rozložení hlasů. Rovnost hlasů v představenstvu a kontrolní komisi je nezměnitelná. Pro platnost usnesení představenstva je zapotřebí přítomnosti nadpoloviční většiny členů (kvórum) a většiny hlasů přítomných členů. Stanovy či obchodní zákoník ovšem mohou pro určitá usnesení požadovat kvalifikovanou většinu hlasů.

Stanovy mohou připustit, aby bylo usnesení přijato hlasováním uskutečněným písemně nebo pomocí prostředků sdělovací techniky⁸⁵, pokud s tímto způsobem projeví souhlas všichni členové orgánu. Pro tento případ se hlasující pokládají z přítomné.

Na rozdíl od členské schůze obchodní zákoník nikde nestanoví povinnost vést zápis o schůzi představenstva.⁸⁶ Takový postup lze ovšem z hlediska transparentnosti jednání představenstva a i z hlediska právní jistoty jistě jen doporučit. Obsah zápisu bude obdobný jako u zápisu z členské schůze, upraveného v § 241 obch.zák. Zápis tedy bude obsahovat zejména datum a místo konání schůze, seznam přítomných členů, projednávané otázky, výsledky hlasování a přijatá usnesení. Literatura upozorňuje na vhodnost zaznamenání toho, kteří členové hlasovali proti určitému usnesení (popř.se zdrželi hlasování) a případně proč.⁸⁷ Takový zápis pak bude velmi významný v případě řešení otázky odpovědnosti člena za škodu způsobenou družstvu.⁸⁸

II.3.6. Odpovědnost členů představenstva

Odpovědnost členů představenstva družstva řeší obchodní zákoník odkazem na ustanovení ohledně představenstva akciové společnosti. Jde o ustanovení § 194 odst. 4 až 7. Jedná se o odpovědnost objektivní, tzn. bez ohledu na zavinění.

⁸⁵ Telefonem, faxem, elektronickou poštou atd.

⁸⁶ Zápis o průběhu zasedání představenstva akciové společnosti upravuje obchodní zákoník v § 195.

Pravděpodobně jde o opomenutí zákonodárce

⁸⁷ Tedy určitá doba separátního vota u soudu

⁸⁸ Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.143

Helešic, F. Příručka pro družstevníky. Vydání první. Praha : Sdružení bytových družstev a společenství vlastníků, 2003, s.89

Členové představenstva musí vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře. F.Helešic pojem „s péčí řádného hospodáře“ vymezuje tak, že jde o činnost v dobré víře ve prospěch družstva, bez upřednostňování soukromých zájmů, který se opírá o náležité odborné znalosti.⁸⁹ Dále musí zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo družstvu způsobit škodu. V případě pochybností o tom, zda člen jednal s péčí řádného hospodáře či ne, zákon přesouvá důkazní břemeno ohledně této skutečnosti na dotčeného člena představenstva.

Ti členové představenstva, kteří způsobili družstvu porušením právních povinností při výkonu působnosti představenstva škodu, odpovídají za ni společně a nerozdílně. Pokud by stanovy nebo samostatná smlouva mezi družstvem a členem představenstva tuto odpovědnost jakkoli omezovaly, jsou v těchto částech neplatné.

Zákon dále stanoví, že se představenstvo řídí zásadami a pokyny členské schůze, pokud jsou v souladu s právními předpisy a stanovami. Pokud členové představenstva způsobí škodu tím, že plnili pokyn členské schůze, odpovídají za ni jen tehdy, je-li pokyn členské schůze v rozporu s právními předpisy.⁹⁰ Je tedy odpovědností představenstva, aby si pokyn členské schůze vyhodnotilo a případně jeho plnění pro rozpor s právními předpisy či stanovami odmítlo.

Členové představenstva, kteří odpovídají družstvu za škodu, ručí za závazky družstva společně a nerozdílně, jestliže odpovědný člen představenstva škodu neuhradil a věřitelé nemohou dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku družstva pro jeho platební neschopnost nebo proto, že družstvo zastavilo platby. Rozsah takového ručení je omezen rozsahem povinnosti členů představenstva k náhradě škody. Ručení člena zanikne, jakmile způsobenou škodu uhradí. Jde tedy o případ zákonného ručení.

Novela obchodního zákoníku č.370/2000 Sb. zavedla v § 243a možnost, aby každý člen družstva podal jménem družstva žalobu proti členovi představenstva nebo členovi jiného orgánu podílejícího se na řízení družstva na náhradu škody. Člen pak jedná v řízení jménem družstva a nikdo jiný než tento člen či osoba jím zmocněná nemůže za družstvo či jménem družstva činit úkony. Toto se nepoužije v případě, pokud škodu vymáhá představenstvo.

---

⁸⁹ Helešic, F. Příručka pro družstevníky. Vydání první. Praha : Sdružení bytových družstev a společenství vlastníků, 2003, s.82

⁹⁰ Tzn. neodpovídají za škodu při plnění usnesení pouze nevhodného či nepraktického.

II.4. Kontrolní komise

II.4.1. Kontrolní komise obecně

Kontrolní komise je po členské schůzi a představenstvu posledním obligatorním orgánem družstva. Její členy volí a odvolává členská schůze. Její funkce je obdobná funkci dozorčí rady u akciových společností. Jak z jejího názvu vyplývá, touto funkcí je především kontrolovat veškerou činnost družstva. Toto oprávnění jí svěřuje přímo zákon v § 244 odst.1 obch.zák. Z povahy věci je kontrolní komise nezávislá na ostatních orgánech družstva, odpovídá jen členské schůzi jakožto nejvyššímu orgánu družstva. Zákon stanoví, že kontrolní komise musí mít nejméně tři členy. Kontrolní komise volí ze svých členů předsedu, popř.místopředsedu, pokud stanovy neurčují, že jsou voleni členskou schůzí. Funkce člena kontrolní komise je neslučitelná s funkcí člena představenstva, případná další omezení mohou založit stanovy.

Kontrolní komise se schází podle potřeby, nejméně však jednou za tři měsíce.⁹¹ Zasedání svolá její předseda, popřípadě místopředseda. Podobně jako u představenstva zákon nestanoví povinnost vést o zasedání kontrolní komise zápis, nicméně opět platí, že to lze jen doporučit.

Pro členy kontrolní komise platí § 243 odst.8 obch.zák., který odkazuje na ustanovení o členech představenstva akciové společnosti. Jde tedy zejména o úpravu odpovědnosti, která je stejná jako u členů představenstva družstva, blíže viz kapitola II.3.6.

II.4.2. Působnost kontrolní komise

Působnost kontrolní komise můžeme definovat jako působnost všeobecnou, neboť jí zákon přiznává oprávnění kontrolovat *veškerou* činnost družstva, tedy i činnost jeho orgánů⁹² a činnost členů související s jejich členstvím v družstvu.

Pokud kontrolní komise zjistí při své kontrolní činnosti nedostatky, upozorní na ně představenstvo a vyžaduje zjednání nápravy.⁹³ Pokud na její výzvu nedojde k odstranění

⁹¹ Zákon se patrně snaží docílit toho, aby v družstvu probíhala alespoň občas kontrola. Pokud by se totiž kontrolní komise scházela „podle potřeby“, vyvstalo by riziko, že na svou kontrolní funkci rezignuje a ponechá představenstvu zcela „volnou ruku“. Podle mého názoru je tedy úprava stanoví minimální dobu, ve které se kontrolní komise musí scházet, vhodná a žádoucí

⁹² Zejména činnost představenstva jakožto výkonného orgánu, kde je riziko zneužití pravomoci nejvyšší

⁹³ Praktické bude nedostatky zaznamenat v písemné podobě

nedostatků, může podat podnět ke schůzi představenstva. Představenstvo se pak musí sejít ve lhůtě 10 dnů od doručení takového podnětu. Zákon ovšem neřeší případ, kdy se představenstvo v této lhůtě nesejde. Představenstvo by pak nicméně odpovídalo za případnou škodu, pokud by porušením této povinnosti nějaká vznikla. Kontrolní komise může také vyvolat svolání členské schůze podle § 239 odst.3 obch.zák.

Zákon dává kontrolní komisi oprávnění vyžadovat si u představenstva jakékoliv informace o hospodaření družstva. Představenstvo je povinno bez zbytečného odkladu oznámit kontrolní komisi všechny skutečnosti, které mohou mít závažné důsledky v hospodaření nebo postavení družstva a jeho členů.⁹⁴ Totéž platí ve vztahu k řediteli družstva. Představenstvo a ředitel družstva mají tedy vůči kontrolní komisi jakousi „signalizační“ povinnost. Pokud tuto povinnost nesplní, odpovídají za případnou škodu.

Kontrolní komise se také vyjadřuje k řádné účetní závěrce a k návrhu na rozdělení zisku a úhrady ztráty družstva. Představenstvo musí tedy závčas kontrolní komisi předložit příslušné dokumenty. Obdobnou funkci plní dozorčí rada akciové společnosti. Ta podle § 198 obch.zák. přezkoumá účetní závěrku a návrh na rozdělení zisku nebo úhrady ztráty a předloží své vyjádření valné hromadě.

Kromě kontrolních pravomocí má kontrolní komise ještě jednu základní funkci – je orgánem, na který se mohou členové družstva obracet se svými stížnostmi.⁹⁵ Tyto stížnosti kontrolní komise projedná. Lze mít za to, že pod pojem „projedná“ patří i vyřízení stížnosti, resp. případná aktivní činnost kontrolní komise. Pokud by kontrolní komise stížnost jen vzala na vědomí, dané ustanovení by ztrácelo smysl. Zákon neupravuje ani lhůtu k projednání stížnosti – podrobněji mohou projednání stížnosti upravit stanovy družstva.

Vůči členům představenstva uplatňuje nároky z odpovědnosti kontrolní komise prostřednictvím jí určeného člena.

Svou působnost vykonává kontrolní komise buď jako celek, nebo k jednotlivým úkonům může pověřit jednoho nebo více svých členů. Tito členové pak mají v této věci oprávnění žádat informace v rozsahu oprávnění celé kontrolní komise.

---

⁹⁴ T.Dvořák uvádí např. vznik úpadku družstva. Z publikace : Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.147

⁹⁵ Může jít o nejrůznější stížnosti na činnost představenstva, jiných členů atd.

Závěrem bych rád dodal, že v bytových družstvech není činnost kontrolních komisí často doceňována. Kontrolní komise se zhusta omezují jen na formální vyjádření k účetní závěrce a nezkoumají podrobněji chod družstva a činnost představenstva. Dlužno dodat, že i členové bytových družstev nevyužívají tolik kontrolních komisí, mnohem častěji je „obcházejí“ a stěžují si rovnou předsedovi družstva.

III. ORGÁNY TZV. MALÉHO DRUŽSTVA

III.1. Malé družstvo

Ne vždy má družstvo několik set či dokonce tisíc členů. Existují i družstva malá, pouze o několika desítkách členů. Typickým příkladem jsou bytová družstva, vzniklá privatizací bytového fondu obce v jednotlivých číslech popisných. U takto malých družstev může být někdy problémem ustavit volené orgány družstva, někdy může být i neúčelné vytvářet komplikovanou organizační strukturu.⁹⁶ Obchodní zákoník situaci řeší v § 245 obch. zák.

Z § 245 obch.zák. vyplývá, že obchodní zákoník zná dvě formy tzv.malého družstva. První formou je družstvo, které má méně než 50 členů. Druhou formou je družstvo s členstvím právnických osob, které má méně než 5 členů.

III.1.1. Družstvo, které má méně než 50 členů

Zákon připouští, aby u družstva majícího méně než 50 členů stanovy určily, že působnost představenstva a kontrolní komise plní členská schůze. Toto přenesení působnosti na členskou schůzi (která musí být zřízena vždy) tedy není povinné. Záleží jen na konkrétním družstvu (splňující podmínku počtu členů), jak se rozhodne. Buď podle § 237 obch.zák. vytvoří všechny obligatorní orgány, tedy představenstvo i kontrolní komisi, nebo využije § 245 obch.zák. a působnost těchto orgánů přeneše na členskou schůzi. V tomto případě tedy vzniká orgán družstva, který má zároveň funkci jak kontrolní, tak zároveň výkonnou.

⁹⁶ Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.147

Statutárním orgánem je pak předseda družstva⁹⁷, popřípadě další člen pověřený členskou schůzí. Formulace je poměrně nešťastná, neboť není zcela jasné, zda v případě pověření dalšího člena jde o jeden kolektivní statutární orgán, nebo o dva statutární orgány. Teorie se ovšem shodla na tom, že družstvo může mít pouze jeden statutární orgán.⁹⁸ V souvislosti se situací, kdy je statutárním orgánem předseda i další pověřený člen, vyvstala otázka, zda v tomto případě platí § 243 odst.3 obch.zák., který stanoví povinnost podepsat právní úkon, pro nějž je předepsána písemná forma, dvěma členy představenstva. Bude tedy takový úkon podepisovat jen předseda družstva, nebo i další pověřený člen? V právní teorii o tom nepadá shoda.

Jedna skupina autorů se domnívá, že stačí podpis předsedy družstva. I.Pelikánová má za to, že malé družstvo nemá představenstvo jako statutární orgán a nejde tedy o úkony činěné představenstvem.⁹⁹ K tomuto názoru se přiklání i autoři publikace o družstvech, kteří argumentují i záměrem zákonodárce zjednodušit organizaci a činnost malého družstva.¹⁰⁰

Druhý názor má za to, že § 243 odst.3 je i zde aplikovatelný a podepsat takový úkon musí předseda i pověřený člen. K tomuto názoru, reprezentovaném T.Dvořákem, se přikláním. T.Dvořák uvádí, že z žádného ustanovení nelze dovodit jednoznačný opak, a především že se na členy tohoto kolektivního statutárního orgánu vztahují ustanovení o právech a povinnostech členů představenstva, pokud to povaha věci nevylučuje. Cituji argumentaci T.Dvořáka : „*Pokud bychom totiž dovedli výše použitou argumentaci ad absurdum (reaguje na argumentaci I.Pelikánové, pozn. autora), pak by to znamenalo, že na členy kolektivního statutárního orgánu se např.nevztahují § 243 odst.8 ObchZ o odpovědnosti členů představenstva, protože se nejedná o představenstvo, ale o zvláštní, zjednodušený statutární orgán. S tím ovšem nelze souhlasit.*“¹⁰¹ Shodně judikoval i Vrchní soud v Praze.¹⁰²

⁹⁷ Jemu by se pak zřejmě podávaly námitky proti usnesení členské schůze. Viz Římalová, O., Holejšovský, J. Družstva. Vydání druhé. Praha : C.H.Beck, 2004, s.248

⁹⁸ Římalová, O., Holejšovský, J. Družstva. Vydání druhé. Praha : C.H.Beck, 2004, s.247

Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.148

Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 9.vydání. Praha : C.H.Beck, 2004, s. 912

⁹⁹ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku, 2.díl. Praha : Linde Praha, 1995, s.716

¹⁰⁰ Římalová, O., Holejšovský, J. Družstva. Vydání druhé. Praha : C.H.Beck, 2004, s.247

¹⁰¹ Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002, s.149

¹⁰² Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp.zn.7 Cmo 684/99

Jak však postupovat v případě, že počet členů stoupne nad zákonnou hranici 50 členů ? Pak již nejde o malé družstvo a přesun působnosti představenstva a kontrolní komise na členskou schůzi není možný. Družstvo pak zřejmě musí příslušně upravit své stanovy a zvolit si své orgány v souladu se zákonem - tedy vytvořit představenstvo i kontrolní komisi.

III.1.2. Družstva s členstvím právnických osob, která mají méně než 5 členů

U takových družstev zákon stanoví, že způsob jejich rozhodování a statutární orgán určí stanovy. Členská schůze má zpravidla působnost představenstva a kontrolní komise, není ovšem vyloučeno, aby stanovy samostatně představenstvo a kontrolní komisi zřídily. Kdo je statutárním orgánem určí stanovy, přičemž neplatí žádná omezení.¹⁰³

IV. ÚPRAVA ORGÁNŮ SPOŘITELNÍHO A ÚVĚRNÍHO DRUŽSTVA (družstevní záložny)

Spořitelní a úvěrní družstva (dále jen „družstevní záložny“) jsou upravena zákonem č. 87 / 1995 Sb. Úprava jejich orgánů je v něčem odlišná od klasických družstev, a proto jsem se jim rozhodl věnovat samostatnou kapitolu.

IV.1. Pojem družstevní záložny

Družstevní záložna je právnickou osobou. Zákon uvádí, že je družstvem, které pro podporu hospodaření svých členů provozuje finanční činnosti, jimiž se rozumí zejména přijímání vkladů a poskytování úvěrů, ručení a peněžních služeb v různých formách.¹⁰⁴ Záložna smí vykonávat jen činnosti stanovené v zákoně a je povinna při svém hospodaření postupovat obezřetně a s náležitou péčí. Nesmí postupovat tak, aby byla ohrožena její bezpečnost a stabilita.

¹⁰³ Římalová, O., Holejšovský, J. Družstva. Vydání druhé. Praha : C.H.Beck, 2004, s.248

¹⁰⁴ Výčet činností, jež je družstevní záložna oprávněna vykonávat, zákon stanoví v § 3 odst. 1 a 2

Družstevní záložna musí mít nejméně 30 členů. Zapisovaný základní kapitál činí nejméně 500 000 Kč. K jejímu vzniku a podnikání je třeba povolení Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami.

Zákon o družstevních záložnách v § 1 odst. 2 uvádí, že na se družstevní záložny vztahují ustanovení obchodního zákoníku ohledně družstev, pokud zákon nestanoví jinak.

IV.2. Orgány družstevní záložny

IV.2.1. Členství ve volených orgánech družstevní záložny

Zákon stanoví, že členem voleného orgánu družstevní záložny může být pouze důvěryhodná a odborně způsobilá osoba. Člen voleného orgánu je povinen před svým zvolením do příslušné funkce písemně informovat toho, kdo jej volí, o své důvěryhodnosti a odborné způsobilosti. Stanovy mohou pak dále určit, na jaké další funkce se tato podmínka vztahuje. Na rozdíl od obecné úpravy v obchodním zákoníku je požadována navíc důvěryhodnost a odborná způsobilost osoby. Je to nepochybně tím, že případné neodborné, riskantní jednání by mohlo mít pro ostatní členy záložny nedozírné následky. Kdo se pro účely zákona považuje za důvěryhodnou a odborně způsobilou osobu a jak se tyto skutečnosti prokazují, stanoví zákon o družstevních záložnách v § 2 odst. 7 až 10.

Dále je stanoveno, že členové voleného orgánu, kteří způsobili záložně škodu porušením právních povinností při výkonu působnosti orgánu, za ni odpovídají společně a nerozdílně. Úprava odpovědnosti se tedy shoduje s úpravou v obchodním zákoníku.

Zvláštní důraz je v zákoně o družstevních záložnách logicky kladen na zamezení střetu zájmů. Přísná pravidla platí pro poskytování úvěrů členům volených orgánů záložny, členům kteří k záložně mají pracovní poměr a osobám jim blízkým podle občanského zákoníku¹⁰⁵ – takovým osobám lze úvěr poskytnout jen za podmínek, za nichž jsou úvěry poskytovány ostatním členům záložny. Je tedy vyloučeno, aby úvěr získal člen představenstva, který by jinak jako prostý člen na úvěr nedosáhl např. pro nedostatek bonity.

Poskytování úvěru takovým osobám také podléhá souhlasu orgánu záložny – členům představenstva a úvěrové komise a osobám jim blízkým lze úvěr poskytnout jen s předchozím souhlasem kontrolní komise. Naopak členům kontrolní komise, členům, kteří mají k záložně

---

¹⁰⁵ § 116 obč.zák.

pracovní poměr a osobám jim blízkým lze úvěr poskytnout jen s předchozím souhlasem představenstva. Poskytnutí úvěru těmto osobám musí být také uvedeno ve výroční zprávě družstevní záložny.

Dále člen úvěrové komise a člen, jemuž stanovy svěřily pravomoc rozhodnout o poskytnutí úvěru, nemohou být ručiteli za úvěr, o jehož poskytnutí rozhodovali.

Z jednání a rozhodování voleného orgánu je samozřejmě vždy vyloučen člen, o jehož zájmu se rozhoduje.

Zákon uvádí, že zákaz konkurence v § 249 obch.zák. platí i pro členy úvěrové komise. Členové úvěrové komise tedy nesmí být podnikateli ani členy statutárních a dozorčích orgánů právnických osob s obdobným předmětem činnosti.

Neslučitelnost funkcí je stejná jako u běžných družstev s tím, že navíc výkon funkce člena voleného orgánu záložny je neslučitelný s výkonem funkce člena voleného orgánu jiné záložny a s pracovním nebo obdobným poměrem v jiné záložně.

Družstevní záložna je povinna do 5 dnů ode dne, kdy byl zvolen člen jejího orgánu, doručit Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami žádost o posouzení podmínek pro výkon funkce, a to i včetně listin, které splnění podmínek osvědčují. Úřad rozhodne do 30 dnů ode dne doručení žádosti. Buď rozhodne tak, že zvolený člen podmínky nesplňuje a v tom případě zaniká výkon funkce dnem doručení tohoto rozhodnutí záložně. V opačném případě rozhodne, že podmínky splňuje. Pokud nerozhodne do 30 dnů ode dne doručení žádosti, platí fikce, že osoba podmínky splňuje.

IV.2.2. Úvěrová komise

Úvěrová komise je zvláštním orgánem, který vytvářejí pouze družstevní záložny. Jde o kolektivní volený orgán družstevní záložny. Má nejméně 3 členy, kteří jsou voleni členskou schůzí z řad členů družstevní záložny. Zákon stanoví neslučitelnost funkce člena úvěrové komise s funkcí člena představenstva i člena kontrolní komise družstevní záložny.

Do působnosti úvěrové komise patří :

- a) poskytovat úvěry členům podle stanov
- b) rozhodovat o ručení za půjčky a úvěry členů
- c) rozhodovat o zajištění úvěrů

Její působnost je tedy speciální, úzce vázaná na předmět činnosti záložny. Zákon dovoluje, aby stanovy umožnily úvěrové komisi přenesení části svých pravomocí na jiné osoby, to však nezbavuje členy úvěrové komise případné odpovědnosti.

Úvěrová komise tedy bude zejména posuzovat případná rizika při poskytování úvěrů, posuzovat ručitele, atd.

IV.2.3. Ostatní orgány družstevní záložny

Kromě úvěrové komise má družstevní záložna samozřejmě i členskou schůzi, představenstvo a kontrolní komisi. Zákon o družstevních záložnách v § 5a pod názvem „některá ustanovení o orgánech družstevní záložny“ upravuje určité zvláštnosti od obecné úpravy těchto orgánů v obchodním zákoníku.

Tak například k přijetí usnesení členské schůze, která hlasuje o fúzi nebo rozdělení záložny, je třeba souhlasu alespoň dvou třetin hlasů přítomných členů. Náhradní členská schůze může být svolána stejnou pozvánkou jako původní schůze. Pozvánka však musí obsahovat upozornění, že náhradní schůze je usnášeníschopná za jakéhokoli počtu přítomných hlasů. Taková náhradní schůze může být zahájena nejdříve po uplynutí 30 minut od plánovaného zahájení původní schůze.

Představenstvo družstevní záložny rozhoduje kromě věcí podle zákona o družstevních záložnách a obchodního zákoníku např. o poplatecích za činnosti a služby poskytované členům, na návrh úvěrové komise o úročení vkladů a úvěrů, o poskytnutí či přijetí úvěru od jiné záložny, apod.

Představenstvo družstevní záložny je také povinno vypracovat výroční zprávu, kterou předloží spolu s řádnou účetní závěrkou ke schválení členské schůzi. Schválenou výroční zprávu pak představenstvo zašle do 10 dnů Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami.

Zákon o družstevních záložnách stanoví, že oprávnění kontrolní komise družstva vůči představenstvu podle obchodního zákoníku může kontrolní komise družstevní záložny uplatnit i vůči úvěrové komisi. I úvěrová komise musí tedy kontrolní komisi poskytnout veškeré informace o činnosti záložny.

Volené orgány družstevní záložny jednají podle jednacího řádu, který schvaluje členská schůze. Při hlasování ve volených orgánech má každý člen jeden hlas.

Zákon také stanoví povinnost členům všech volených orgánů záložny neprodleně informovat Úřad pro dohled nad družstevními záložnami o všech skutečnostech, které by mohly mít za následek ohrožení hospodaření záložny, o ztrátě odborné způsobilosti nebo důvěryhodnosti členů volených orgánů. Svou činnost musí vykonávat s odbornou péčí a tak, aby nebyla ohrožena návratnost vkladů členů záložny.

V. ZÁKON O EVROPSKÉ DRUŽSTEVNÍ SPOLEČNOSTI

V.1. *Evropská družstevní společnost (evropské družstvo)*

Dne 22. července 2003 byl přijat Radou ministrů Evropské unie statut Evropské družstevní společnosti – „SCE“ (*Societas Cooperativa Europaea*). Statut se skládá z nařízení Rady č.1435/2003 o evropském družstvu (dále jen „nařízení Rady“) a ze směrnice 2003/72/ES, která upravuje způsoby, kterými se zaměstnanci družstva podílejí na jeho činnosti a rozhodování. Po evropském hospodářském zájmovém sdružení a evropské společnosti je evropské družstvo dalším druhem přeshraniční obchodní korporace, která je zakotvena evropskou normou.

Nařízení a směrnice vydaná k jeho provedení nabývají účinnosti dne 18.srpna 2006. Do této doby tedy musí Česká republika implementovat tyto normy do svého právního řádu. Proto byl vypracován návrh zákona o evropské družstevní společnosti, který byl v říjnu 2005 schválen vládou a v březnu 2006 Poslaneckou sněmovnou.¹⁰⁶ Podle důvodové zprávy byla zvolena cesta samostatného zákona, protože s ohledem na přípravu komplexní rekodifikace soukromého práva by nebylo účelné normu zařadit do stávajícího obchodního zákoníku.¹⁰⁷

Jaký bude zájem veřejnosti o evropské družstvo, ukáže teprve praxe.

Zákon o evropské družstevní společnosti je rozdělen na čtyři části:

- 1) část upravující otázky spojené s transpozicí nařízení Rady
- 2) část, která provádí implementaci směrnice
- 3) ustanovení přechodná
- 4) část stanovující účinnost zákona

¹⁰⁶ Návrh zákona byl postoupen Senátu a zařazen na pořad jednání 11.schůze od 12.4.2006

¹⁰⁷ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o evropské družstevní společnosti, www.psp.cz

Zákon v § 1 výslovně stanoví, že není samostatný, nýbrž jen provádí transpozici nařízení a implementaci směrnice. Funguje současně s nařízením Rady.

Evropská družstevní společnost, která bude mít zapsané sídlo v ČR, se bude považovat za českou právnickou osobu. Řídit se bude předpisy nařízení Rady, zákona o evropské družstevní společnosti a subsidiárně použitelnými ustanoveními o družstvech v obchodním zákoníku. Evropské družstevní společnosti, které vykonávají specifickou činnost se budou řídit zvláštními zákony. V případě finanční a úvěrové činnosti se budou řídit zákonem č.87 / 1995 Sb. o družstevních záložnách, v případě pojišťovací činnosti se budou řídit odpovídajícími předpisy o pojišťovnictví.

Jak uvádí důvodová zpráva k zákonu, zásadní změnu přinášejí ustanovení upravující evropské družstvo s monistickou strukturou, která je v souvislosti s družstvy našemu právnímu řádu zcela neznámá. Statutárním orgánem tu není kolektivní orgán – představenstvo, ale generální ředitel.

V.2. Struktura evropského družstva

Struktura evropského družstva může být buď dualistická, nebo monistická. Jaká konkrétní struktura řízení v daném evropském družstvu bude fungovat, záleží zcela na jeho stanovách. Všechny členské země Evropské unie jsou podle nařízení Rady povinny upravit oba tyto systémy, nařízení mezi nimi nedalo unijním státům na výběr.

V.2.1. Dualistický systém

Dualistický systém kopíruje soustavu orgánů družstva podle obchodního zákoníku. Řídící působnost je svěřena představenstvu, kontrolní působnost kontrolní komisi.

Zákon o evropském družstvu obsahuje o tomto systému jen pár ustanovení, ve zbytku se subsidiárně uplatní příslušná ustanovení obchodního zákoníku.

Zákon připouští, aby byl člen kontrolní komise dočasně pověřen výkonem funkce člena představenstva.¹⁰⁸ Takový člen kontrolní komise vykonává tuto funkci jen do nejbližšího

---

¹⁰⁸ Obchodní zákoník stanoví neslučitelnost funkcí člena představenstva a člena kontrolní komise v § 247 odst. 1 - jde tedy o výjimku

zasedání valné hromady¹⁰⁹, které zvolí nového člena představenstva. Tímto dnem jeho pověření k výkonu funkce zaniká.

Nařízení Rady stanoví, že členy představenstva evropského družstva volí a odvolává kontrolní komise. Nařízení ale zmocňuje členské státy Evropské unie, aby věc upravily odchylně. Jak uvádí důvodová zpráva, v souladu s našimi družstevními zvyklostmi byl v zákoně o evropském družstvu zvolen režim volby a odvolání představenstva valnou hromadou (tedy členskou schůzí). Stanovy evropského družstva však mohou tuto otázku upravit odlišně.

Představenstvo a kontrolní komise evropského družstva se sídlem zapsaným na území České republiky musí mít nejméně 3 členy. Zákonodárce využil zmocnění nařízení Rady, aby stanovil minimální počet členů představenstva a kontrolní komise evropského družstva. Na rozdíl od úpravy v obchodním zákoníku je tedy stanoven minimální počet členů představenstva. Minimální počet členů kontrolní komise je shodný s naší úpravou.

V.2.2. Monistický systém

Monistickou strukturu družstva naše právní tradice nezná. Nicméně nařízení Rady stanoví, že členské státy, které tento systém nemají, ho musí do svého právního řádu zavést. Proto je tento systém podrobně upraven v zákoně o evropském družstvu, neboť zde není subsidiárně použitelná úprava.

V monistickém systému řízení existuje jediný vedoucí orgán, který se skládá ze členů výkonných a členů kontrolních. Správní rada má funkci zejména kontrolní, naopak generální ředitel a popř. pověřený ředitel plní funkci výkonnou.

V.2.2.1. Správní rada

Správní rada musí mít nejméně 3 členy, které volí a odvolává valná hromada. Je to tedy kolektivní volený orgán družstva. Členem správní rady evropského družstva může být i právnická osoba. Pak její práva a povinnosti spojené s členstvím ve správní radě vykonává fyzická osoba, která je k tomu zmocněna. Plná moc musí být písemná. Zmocněnec právnické

---

¹⁰⁹ Rozumí se členská schůze

osoby musí splňovat stejné podmínky, jako kdyby byl osobně členem správní rady, kromě členství v evropském družstvu. Zákon výslovně zakazuje, aby za tímto účelem udělil další plnou moc třetí osobě.

Zasedání správní rady se vždy zúčastní generální ředitel a popř. i pověřený ředitel. Pokud není správní rada svolána po delší dobu než 3 měsíce, může požádat předsedu o její svolání jedna třetina členů správní rady, a to s pořadem jednání, který žadatelé určí. Pokud předseda nesvolá správní radu do 3 dnů od doručení žádosti k jeho rukám, mohou ji svolat žadatelé. Náklady s tím spojené nese družstvo. O svolání správní rady může předsedu požádat generální ředitel, a to s pořadem jednání, které určí. Opět, pokud předseda radu nesvolá do 3 dnů, může ji svolat generální ředitel sám. Zúžení pořadu jednání proti vůli žadatelů není dovoleno.

Pokud jde o působnost správní rady, zákon stanoví, že správní rada určuje pravidla řízení činnosti evropského družstva, ledaže si toto vyhradila k rozhodnutí její valná hromada, a dohlíží na jejich řádný výkon. Dále se může správní rada zabývat jakoukoli záležitostí týkající se evropského družstva, ledaže ji nařízení, zákon o evropském družstvu, zvláštní zákon nebo stanovy svěřují do působnosti valné hromady.

Usnesení správní rady jsou závazná pro všechny orgány evropského družstva kromě valné hromady. Pokud dojde k rozporu mezi usneseními valné hromady a správní rady, zákon stanoví, že se postupuje podle usnesení valné hromady. Práva třetích osob nabytá v dobré víře tím nejsou dotčena.

Správní radu reprezentuje její předseda. Ten dále řídí a organizuje její činnost a dohlíží na řádný výkon funkce orgánů družstva. O svých zjištěních stran těchto skutečností a o činnosti správní rady informuje valnou hromadu. Předseda správní rady také zastupuje evropské družstvo v řízení před orgány veřejné moci proti osobám, které jsou orgánem evropského družstva nebo jeho členem. Pokud není předseda dočasně způsobilý k výkonu funkce, může správní rada dočasně pověřit výkonem funkce předsedy jiného ze svých členů.

V.2.2.2. Generální ředitel, pověřený ředitel

Statutárním orgánem evropského družstva je generální ředitel. Ten je jmenován a odvoláván správní radou. Generálním ředitelem může být současně jmenován i předseda správní rady. Jako statutárnímu orgánu mu náleží jednatelské oprávnění i obchodní vedení evropského družstva. Zákon zakotvuje neslučitelnost funkcí generálního ředitele a prokuristy evropského družstva.

Pokud to generální ředitel navrhne, může správní rada jmenovat jednoho či více pověřených ředitelů. Podmínkou je, že to nezakazují stanovy družstva. Pověřený ředitel nesmí být členem správní rady, generálním ředitelem ani prokuristou evropského družstva.

Působnost pověřeného ředitele určí správní rada po předchozí dohodě s generálním ředitelem. Pokud je jmenováno více pověřených ředitelů, tak platí, že je každý oprávněn k samostatnému obchodnímu vedení a k samostatnému jednání jménem evropského družstva ve stejném rozsahu jako generální ředitel, ledaže stanovy nebo usnesení správní rady určují něco jiného.

Generální ředitel a pověřený ředitel odpovídá za škodu způsobenou evropskému družstvu plněním usnesení valné hromady nebo správní rady, které je v rozporu s právními předpisy nebo stanovami družstva.

Omezení jednatelského oprávnění generálního ředitele a pověřeného ředitele není vůči třetím osobám účinné, i když bylo zveřejněno.

V.2.2.3. Členství ve správní radě, způsobilost být generálním či pověřeným ředitelem

Členem správní rady, generálním ředitelem a pověřeným ředitelem může být jen osoba, která splňuje podmínky pro členství v představenstvu družstva stanovené zvláštními zákony. Předsedou správní rady, který je generálním ředitelem a generálním a pověřeným ředitelem může být jen fyzická osoba.

Pokud člen správní rady, generální ředitel nebo pověřený ředitel přestane splňovat některou podmínku výkonu funkce, jeho funkce tímto dnem zaniká. Práva třetích osob nabytá v dobré víře tím nejsou dotčena.

Ustanovení zvláštního zákona o funkčním období člena orgánu družstva neplatí pro generálního ředitele, který není předsedou správní rady, a pro pověřeného ředitele.

V.2.2.4. Subsidiarita ustanovení obchodního zákoníku

Zákon v oddíle pátém nazvaném „společná ustanovení o orgánech evropské družstevní společnosti monistického systému“ stanoví, že v případech neupravených v nařízení Rady nebo v zákoně o evropském družstvu se na postavení správní rady, jejích členů a předsedy a generálního ředitele a pověřeného ředitele použijí ustanovení o představenstvu a kontrolní komisi družstva, které nejlépe odpovídají povaze a působnosti těchto orgánů. Důvodová

zpráva uvádí, že tento generální odkaz byl zvolen v zájmu zamezení přílišného komplikování právní úpravy.

VI. NÁVRHY K ORGÁNŮM DRUŽSTVA V NOVÉM OBCHODNÍM ZÁKONÍKU

VI.1. Připravovaná nová úprava obchodního práva v České republice

V České republice se v současné době připravuje nová úprava celého soukromého práva. Nahrazen bude jak současný občanský zákoník z roku 1964, tak i obchodní zákoník z roku 1991. Při studiu věcného záměru nového obchodního zákoníku jsem vycházel z jeho paragrafovaného znění a důvodové zprávy na portálu www.juristic.cz.

V souvislosti s novou kodifikací soukromého práva byly uvažovány dvě varianty. První varianta počítala s tím, že dosavadní obchodní zákoník bude bez náhrady zrušen. Všechny otázky obchodního práva by pak upravil komercializovaný občanský zákoník.

Druhá varianta, která nakonec převážila, počítá se zachováním samostatné právní normy, která bude upravovat obchodní právo.

Otázkou bylo, zda rekodifikaci obchodního práva provést formou jedné novely či novel stávajícího obchodního zákoníku, nebo zda obchodní zákoník nahradit zcela novým zákonem. Jak uvádí věcný záměr nového obchodního zákona, byla zvolena cesta nové normy. Současný obchodní zákoník je již dnes mnohonásobně novelizován, čímž trpí systematika právní úpravy. S ohledem na potřebu jasnosti a přehlednosti právní úpravy bude tedy obchodní zákoník zrušen a nahrazen novým právním předpisem.

Zamýšlená koncepce vychází z myšlenky, že hlavní těžiště úpravy soukromého práva bude v novém občanském zákoníku, který převezme z obchodního zákoníku některé instituty. Tak například bude nově v občanském zákoníku upravena nekalá soutěž, likvidace obchodních společností, většina smluvních typů dosud upravená v obchodním zákoníku, atd.

Hlavní úprava soukromého práva bude tedy na občanském zákoníku. Ten má být jediným kodexem soukromého práva. Z tohoto důvodu se bude užívat pojmu obchodní „zákon“ a nikoli „zákoník“. Toto označení má vyjadřovat vztah speciality k občanskému zákoníku.

VI.2. Úprava orgánů družstev v novém obchodním zákonu

Zamýšlený obchodní zákon přináší v souvislosti s orgány družstva několik změn, které reflektují dosavadní zkušenosti, potřeby praxe, a které odstraňují výkladové problémy současných ustanovení. Nejvíce se změny dotkly členské schůze, kde se nová úprava několikrát inspirovala ustanoveními o akciové společnosti.

Obligatorními orgány družstva budou i nadále členská schůze, představenstvo a kontrolní komise.

VI.2.1. Fakultativní orgány družstva

Nově budou mnohem podrobněji upraveny fakultativní orgány družstva. Stejně jako v dnešní úpravě mohou být zřízena stanovami družstva. Zákon výslovně zakazuje, aby na ně byly přenášeny pravomoci obligatorních orgánů.

Pro usnášeníschopnost bude třeba přítomnosti nejméně 20% jejich členů, pokud stanovy nepožadují vyšší počet. Vždy musí být ale přítomni nejméně tři členové.¹¹⁰

Pro přijetí usnesení je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných členů, nepožadují-li stanovy počet vyšší. Pokud jsou však přítomni pouze tři členové, vyžaduje se souhlas všech. Při hlasování platí družstevní zásada „jeden člen-jeden hlas“.

Členem fakultativního orgánu může být jen člen družstva, další podmínky členství mohou určit stanovy. Zákon také uvádí, že o zasedání fakultativního orgánu se provádí zápis.¹¹¹

VI.2.2. Členská schůze

Zákon výslovně zakotvuje právo členů družstva účastnit se schůze. Člen se může nechat zastoupit jinou osobou, zastoupení musí mít písemnou formu, jinak je neplatné. Nově je v souvislosti se zastoupením člena založena možnost, aby stanovy upravily maximální počet hlasů náležejících jednomu zástupci. Kogentně je však stanoveno, že nikdo nemůže mít plné moci od více než 10% všech členů, nejvíce však 20 členů.

Zůstává zachováno, že každý člen má jeden hlas, neurčují-li stanovy počet vyšší.¹¹² Nynější úprava je méně jasná, zní totiž : „...pokud stanovy neurčují jinak“ . Je zde tedy nepřímá

¹¹⁰ Zákon tedy nepřímá stanoví minimální počet členů fakultativního orgánu družstva

¹¹¹ V současné úpravě je zápis o jednání výslovně požadován jen u členské schůze

vyloučeno, aby stanovy některého člena hlasu úplně zbavily. Zákon stanoví, že počet hlasů, které náleží jedné osobě včetně zastoupení, nesmí přesáhnout jednu třetinu všech hlasů v družstvu.

V taxativně vyjmenovaných případech má člen pouze jeden hlas vždy. Tyto případy jsou obdobné jako u nynější úpravy, jde o záležitosti, které se zásadně dotýkají družstva.¹¹³ Za zmínku stojí to, že na rozdíl od současné úpravy mezi těmito případy již není změna stanov družstva.

Nově jsou upraveny případy, kdy člen není oprávněn vykonávat hlasovací právo.¹¹⁴ K takovým hlasům se nepřihlíží, a to ani při zjišťování usnášeníschopnosti členské schůze. Mimo tyto zákonem stanovené případy nelze výkon hlasovacího práva člena nijak omezit ani vyloučit.

Zákon také zakazuje jakékoliv dohody nebo usnesení schůze o tom, jak má člen hlasovat. Takové dohody či usnesení jsou ex lege neplatné.

Podrobněji je upravena působnost členské schůze daná přímo zákonem, nově je do ní zařazeno např. rozhodování o odměnách pro představenstvo a kontrolní komisi, o použití prostředků z rezervního fondu, o vydání dluhopisů, schválení koncernových smluv atd.

Upraveno je i svolávání členské schůze. Nově je povinno představenstvo svolat členskou schůzi, pokud je družstvo v úpadku nebo mu to bezprostředně hrozí a v případě zákonem definované výše ztráty.¹¹⁵ Představenstvo je povinno schůzi svolat vždy, je-li to v důležitém zájmu družstva. Pokud tak neučiní bez zbytečného odkladu, může schůzi svolat i jeden či někteří jeho členové, popř. i kontrolní komise a likvidátor. Svolat schůzi musí také na žádost členů, kteří mají alespoň jednu desetinu všech hlasů, neurčují-li stanovy počet nižší a na žádost kontrolní komise.¹¹⁶ Zákon podrobně upravuje náležitosti pozvánky na členskou schůzi, která musí být odeslána každému členovi nejpozději 15 dnů před stanoveným dnem

¹¹² To však nebude platit pro družstva bytová, která jsou upravena mnohem podrobněji než nyní. V nich má každý člen jeden hlas

¹¹³ Zamýšlená úprava uvádí navíc např. schválení koncernových smluv či vydání dluhopisů

¹¹⁴ Např. je-li v prodlení se splácením členského vkladu, má-li mu být poskytnuta výhoda nebo rozhoduje-li členská schůze o jeho námitkách proti rozhodnutí představenstva o jeho vyloučení. Úprava se zde inspiroje současným ustanovením § 186c obch.zák., který se týká akciových společností

¹¹⁵ Obdobnou povinnost má představenstvo akciové společnosti v § 193 obch.zák.

¹¹⁶ Důvodová zpráva k paragrafovanému znění nového obchodního zákona uvádí, že není důvod, proč by měli být členové družstva v horším postavení než akcionáři či členové s.r.o., kde rovněž stačí ke svolání valné hromady žádost osob, které mají akcie či vklady o jmenovité hodnotě 10% základního kapitálu

zasedání schůze. Stanovy mohou určit jiný způsob svolání, který ovšem nesmí být na újmu žádnému členovi.

Členové, oprávnění požadovat svolání schůze, také mohou požadovat zařazení určitého bodu na pořad zasedání schůze. Podmínkou je, že tak učiní ve lhůtě pro odeslání pozvánky, později jde pořad zasedání měnit jen za přítomnosti a souhlasu všech členů družstva. Úprava tedy opět čerpá z ustanovení o akciové společnosti.

Členská schůze je usnášeníschopná za přítomnosti členů majících většinu všech hlasů, ledaže zákon nebo stanovy družstva požadují účast členů s vyšším počet hlasů. Usnáší se většinou hlasů přítomných členů, pokud stanovy nepožadují kvalifikovanou většinu. V zákonem stanovených případech se k přijetí usnesení požaduje přítomnost členů majících alespoň dvě třetiny všech hlasů a souhlasu nejméně dvou třetin přítomných.

Náhradní schůze se koná do 40 dnů ode dne, kdy se mělo konat původní zasedání. Nyní je lhůta pouze tři týdny. Tato schůze je usnášeníschopná za přítomnosti alespoň 3 členů. Dnešní úprava v tomto směru neklade omezení, náhradní schůze je usnášeníschopná vždy.

Úprava ponechává povinnost vyhotovit o schůzi zápis. Nově je tato povinnost svěřena výslovně představenstvu a je stanovena lhůta 15 dnů ode dne schůze. Taxativně vypočtená usnesení musí být osvědčena veřejnou listinou.¹¹⁷

Úprava neplatnosti usnesení členské schůze zůstává v zásadě nezměněna. Zamýšlená úprava odkazuje na ustanovení nového občanského zákoníku o neplatnosti usnesení členské schůze spolku. Není již stanovena povinnost člena proti usnesení vznést námitku a prekluzivní lhůta pro podání návrhu k soudu je prodloužena na 3 měsíce.

Dílčí schůze zůstávají stejné s tím, že zákonodárce stanovil, že pravidla pro usnášeníschopnost a přijetí usnesení nemusí být splněny u každé dílčí schůze, ale postačí jejich splnění po celkovém součtu hlasů přítomných členů a odevzdaných hlasů. Nově dílčí schůze budou moci rozhodnout i o zániku družstva.

Institut shromáždění delegátů je zachován, je však podrobněji upraven a jeho využití je omezeno. Využít ho budou moci jen družstva, která mají alespoň 250 členů. Pokud během

---

¹¹⁷ Notářským nebo exekutorským zápisem

času počet členů klesne pod tuto hranici, příslušná ustanovení stanov o shromáždění delegátů pozbývají účinnosti. Družstvo pak může svolat jen členskou schůzi.

Delegát je volen a odvoláván členy samosprávy, která má nejméně 10 a nejvíce 100 členů. Je-li to nezbytné, počet členů různých samospráv nemusí být stejný.

Delegátem může být jen člen družstva. Pokud je delegátem právnická osoba, jeho funkci vykonává její statutární orgán nebo jeho pověřený člen. Svou funkci vykonává delegát osobně. Každý delegát má jeden hlas. Delegát na shromáždění hlasuje podle pokynů své samosprávy, nicméně pokud by tyto pokyny byly v rozporu s právními předpisy, stanovami či oprávněnými zájmy celého družstva, nesmí jich uposlechnout, jinak odpovídá za škodu tím způsobenou. Zájmy družstva jsou tak nadřazeny zájmu jednotlivé samosprávy.

Náhradní shromáždění delegátů je schopno se usnášet za přítomnosti alespoň 3 delegátů. O shromáždění delegátů se provede zápis.

VI.2.3. Představenstvo a kontrolní komise

Úprava představenstva nedoznala větších změn. Je doplněno ustanovení o vedení zápisů ze schůzí představenstva. Členství v představenstvu nezaniká až uplynutím tříměsíční lhůty, ale již posledním dnem funkčního období.

Rovněž úprava kontrolní komise zůstává věcně stejná s dosavadní úpravou, v něčem odkazuje na úpravu představenstva.

ZÁVĚR

Orgány družstva jsou koncipovány podobně jako orgány akciové společnosti, jsou však upraveny v mnohem menší míře. V důsledku toho je současná úprava orgánů družstva v některých ohledech nejednoznačná či dokonce rozporná a de lege ferenda by měla být změněna.

Družstva jsou v dnešní době oproti kapitálovým společnostem mírně diskriminována, neboť jejich členové mají v některých ohledech horší postavení než členové kapitálových společností.

Připravovaný nový obchodní zákoník věnuje orgánům družstva a družstvům všeobecně mnohem větší pozornost. Navrhovaná úprava zmíněnou diskriminaci družstev odstraňuje a více tak přibližuje družstva kapitálovým společnostem.

Od srpna 2006 bude účinný nový zákon o evropské družstevní společnosti. Bude jistě zajímavé sledovat, nakolik si evropské družstvo získá oblibu u veřejnosti, zejména v případě monistické struktury, se kterou nemá naše právní tradice zkušenosti.

Na závěr lze konstatovat, že úprava orgánů družstva byla a je poplatná své době. Jak se postupně mění společnost a potřeby praxe, mění se i úprava družstev a jejich orgánů. Idea družstevnictví má i v 21.století budoucnost. Slovy F.Kampelíka, „co jednomu nemožno, všem dohromady snadno“.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Dvořák, T. Družstevní právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2002
- Římalová, O., Holejšovský, J. Družstva. Vydání druhé. Praha : C.H.Beck, 2004
- Helešic, F. Příručka pro družstevníky. Vydání první. Praha : Sdružení bytových družstev a společenství vlastníků, 2003
- Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 9.vydání. Praha : C.H.Beck, 2004
- Oehm, J. Několik kritických poznámek k právní úpravě bytových družstev. PF UK Praha : AUC Iuridica 2/1998
- Knappová, M., Švestka, J. a kol. Občanské právo hmotné, učebnice. Třetí vydání. Praha : ASPI Publishing, 2002
- Pelikánová, I. a kol. Obchodní právo, 1.díl, učebnice. 2 vydání. Praha : CODEX Bohemia, 1999
- Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I. Akciové společnosti. 4.vydání. Praha : C.H.Beck, 2001
- Eliáš, K. K právní povaze usnesení valné hromady, Právní rozhledy, 1999, č.12
- Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku, 2.díl. Praha : Linde Praha, 1995
- Winterová, A. a kol. Civilní právo procesní, učebnice. Vydání první. Praha : Linde Praha, 1999

OSTATNÍ PRAMENY

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o evropské družstevní společnosti – www.psp.cz

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona o evropské družstevní společnosti – www.psp.cz

Věcný záměr nového obchodního zákona a jeho důvodová zpráva – www.juristic.cz

články o družstevnictví na stránkách I.Přikryla – www.ivanprikryl.cz